

Brüssel, 16. märts 2026
(OR. en)

7299/26

Institutsioonidevaheline
dokument:
2023/0404(COD)

CODEC 442
MIGR 82
JAI 344
ASIM 20
SOC 150
EMPL 64
EDUC 83
PE 41

KIRJALIK TEAVE

Saatja: Nõukogu peasekretariaat
Saaja: Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema: Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega luuakse ELi talendireserv
– Euroopa Parlamendi esimese lugemise tulemus
(Strasbourg, 9.–12. märts 2026)

I. SISSEJUHATUS

Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 294 ja kaasotsustamismenetluse praktilist korda käsitlevale ühisele deklaratsioonile¹ toimus nõukogu, Euroopa Parlamendi ja komisjoni vahel rida mitteametlikke kontakte eesmärgiga jõuda eespool nimetatud ettepaneku suhtes kokkuleppele esimesel lugemisel.

¹ ELT C 145, 30.6.2007, lk 5.

Sellela seoses esitas kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni (LIBE) esimees Javier ZARZALEJOS (PPE, ES) nimetatud komisjoni nimel kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek nr 163) eespool nimetatud määruse ettepaneku muutmiseks, mille kohta raportöör Abir AL-SAHLANI (Renew, SE) oli koostanud raporti projekti. Kõnealuse muudatusettepaneku suhtes jõuti kokkuleppele eespool nimetatud mitteametlike kontaktide käigus. Lisaks esitasid Euroopa Konservatiivide ja Reformistide fraktsioon (ECR), Suveräänsete Rahvusriikide Euroopa fraktsioon (ESN) ja Euroopa Patriotide fraktsioon (Pfe) ettepanekud komisjoni ettepaneku tagasilükkamiseks (vastavalt muudatusettepanekud 164, 165 ja 166).

II. HÄÄLETUS

Täiskogu võttis 10. märtsil 2026 toimunud hääletusel eespool nimetatud määruse ettepaneku muutmiseks esitatud kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek nr 163) vastu. Muid muudatusettepanekuid vastu ei võetud. Selliselt muudetud komisjoni ettepanek kujutab endast parlamendi esimese lugemise seisukohta, mis on esitatud käesoleva dokumendi lisas toodud parlamendi seadusandlikus resolutsioonis².

Parlamendi seisukoht vastab institutsioonide vahel eelnevalt kokkulepitule. Seetõttu peaks nõukogul olema võimalik parlamendi seisukoht heaks kiita.

Õigusakt võetakse seejärel vastu parlamendi seisukohale vastavas sõnastuses.

² Seadusandlikus resolutsioonis esitatud parlamendi seisukoha versioonis on ära märgitud komisjoni ettepanekusse muudatusettepanekutega tehtud muudatused. Komisjoni teksti lisatud tekst on esile tõstetud *paksus kaldkirjas*. Sümbol „■“ tähistab välja jäetud teksti.

P10_TA(2026)0058

ELi talendireserv

Euroopa Parlamendi 10. märtsi 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ELi talendireserv (COM(2023)0716 – C9-0413/2023 – 2023/0404(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2023)0716),
 - võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artikli 79 lõike 2 punkti a, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C9-0413/2023),
 - võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,
 - võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 25. aprilli 2024. aasta arvamust¹,
 - võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 alusel heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 28. novembri 2025. aasta kirjas võetud kohustust kiita Euroopa Parlamendi seisukoht heaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,
 - võttes arvesse kodukorra artiklit 60,
 - võttes arvesse arengukomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjon ning kultuuri- ja hariduskomisjoni arvamusi,
 - võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni raportit (A10-0045/2025),
1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha;
 2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab

¹ ELT C, C/2024/4067, 12.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/4067/oj>.

oma ettepaneku, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

P10_TC1-COD(2023)0404

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 10. märtsil 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/..., millega luuakse ELi talendireserv

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 79 lõike 2 punkti a,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt²

¹ ELT C, C/2024/4067, 12.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/4067/oj>.

² Euroopa Parlamendi 10. märtsi 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

- (1) Liit ja selle liikmesriigid seisavad silmitsi tööjõu- ja oskuste puudusega paljudes sektorites ja paljudel kutsealadel, sealhulgas rohe- ja digipöörde seisukohast olulistest sektorites ja kutsealadel. ***Selle puudusega tegelemiseks võib olla vaja kvalifitseeritud töötajaid kõigil tasanditel.*** Pikaajalist ja ulatuslikku puudust esineb ehitus-, tervishoiuteenuste, külalismajandus-, transpordi-, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, teadus-, tehnoloogia-, inseneeria- ja matemaatikasektoris. Puudust on süvendanud COVID-19 pandeemia, samuti rohe- ja digipöörde kiirenemine. Demograafilisi probleeme arvestades võib eeldada, et tööjõu- ja oskuste puudus jääb püsima ning võib veelgi süveneda.

(2) Tööjõu- ja oskuste puudusega tegelemiseks on liidu ja liikmesriikide tasandil vaja **kauglevaavat ja** terviklikku käsitust, mis hõlmab esmajärjekorras seda, et tööturul alaesindatud inimestel võimaldatakse paremini saavutada oma täielikku potentsiaali. **See käsitus võiks hõlmata** olemasoleva tööjõu ümber- ja täiendõpet **kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuses (EL) 2023/936³ esitatud eesmärkidega**, tööjõu ELi-sisese liikuvuse hõlbustamist, **sealhulgas kasutades paremini ära nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ⁴ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2021/1883⁵ ja edendades Euroopa tööturuasutuste võrgustikku (EURES)**, ning teatavate kutsealade puhul töötõingimuste parandamist ja atraktiivsuse suurendamist. Tööturul esineva puuduse ulatuse ja demograafiliste suundumuste tõttu ei piisa olemasoleva ja eesootava tööjõu- ja oskuste puuduse leevendamiseks **siiski** tõenäoliselt meetmetest, mis on suunatud üksnes tööjõule liikmesriigi ja liidu tasandil. **Komisjoni prognooside kohaselt väheneb liidu rahvaarv märkimisväärselt. Lisaks prognoositakse, et tööealiste inimeste arv väheneb veelgi enam.** Seepärast on nende meetmete täiendamisel keskse tähtsusega seaduslik **ja korrakohane** ränne, mis peab olema osa lahendusest, millega **tagatakse hoolekandesüsteemide kvaliteet, konkurentsivõime ja kestlik majanduskasv liidus ning** antakse täielik toetus **rohe- ja digipöördele.**

³ **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta otsus (EL) 2023/936 Euroopa oskusteaasta kohta (ELT L 125, 11.5.2023, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2023/936/oj>).**

⁴ **Nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta (ELT L 16, 23.1.2004, lk 44, <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/109/oj>).**

⁵ **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2021. aasta direktiiv (EL) 2021/1883, mis käsitleb kolmandate riikide kodanike kõrget kvalifikatsiooni nõudva töö eesmärgil riiki sisenemist ja seal elamise tingimusi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2009/50/EÜ (ELT L 382, 28.10.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2021/1883/oj>).**

- (3) Selleks et *suurendada liidu atraktiivsust kolmandast riigist pärit talentide jaoks*, hõlbustada *õiglast* rahvusvahelist värbamist, *ületada tööjõu- ja oskuste puudus* ning pakkuda kolmanda riigi kodanikele võimalusi töötada *kogu liitu hõlmava* tööjõupuudusega kutsealadel, tuleks luua ELi talendireserv. ELi talendireserv peaks olema kogu liitu hõlmav platvorm, mis koondab väljaspool liitu elavate kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiilid ning osalevates liikmesriikides asuvate *osalevate* tööandjate *ja muude osalevate üksuste* vabad töökohad ning toetaks nende sobitamist. *Euroopa Parlament kutsus oma 25. novembri 2021. aasta resolutsioonis üles looma ELi talendireservi ning esitas komisjonile soovitusi seadusliku rände poliitika ja õiguse kohta*⁶.
- (4) *Komisjoni soovitus (EL) 2020/1364*⁷ innustatakse liikmesriike looma täiendavaid töövõimalusi rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste jaoks ja neid võimalusi toetama . ELi talendireserv võiks samuti aidata selliseid täiendavaid võimalusi praktikas rakendada.

⁶ *ELT C 224, 8.6.2022, lk 69.*

⁷ *Komisjoni 23. septembri 2020. aasta soovitus (EL) 2020/1364 seaduslike võimaluste kohta kaitse saamiseks ELis: ümberasustamise, humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise ja muude täiendavate võimaluste edendamise (ELT L 317, 1.10.2020, lk 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2020/1364/oj>).*

- (5) ELi talendireservi eesmärk peaks olema osalevate liikmesriikide *toetamine*, et nad saaksid *lahendada* olemasolevaid ja tulevasi tööjõu- ja oskuste puuduse probleeme *kolmanda riigi* kodanike värbamise kaudu, kui riigisisese tööjõu rakendamisest ja ELi-sisesest liikuvusest *selle* eesmärgi saavutamiseks ei piisa. Rahvusvahelise värbamise hõlbustamise vabatahtliku vahendina peaks ELi talendireserv pakkuma huvitatud liikmesriikidele täiendavat ELi tasandi toetust. Selleks tuleks tagada *ELi talendireservi IT-platvormi (edaspidi „IT-platvorm“)* ning olemasolevate *liidu ja* riiklike algatuste ja platvormide vastastikune täiendavus ja koostalitlusvõime. ELi talendireservi arendamisel tuleks võtta arvesse liikmesriikide konkreetseid vajadusi, et tagada nende võimalikult laialdane osalemine. Seega on „talent“ kõikehõlmav mõiste, mis viitab kõigile oskustele *ja pädevusele*, mida võib olla vaja eri liikmesriikide tööturgudel.

- (6) *Võttes arvesse ELi talendireservi vabatahtlikku olemust, peaks osalevatel liikmesriikidel olema võimalik ka ELi talendireservis osalemine lõpetada. Selleks peaksid liikmesriigid teavitama ELi talendireservi sekretariaati (edaspidi „sekretariaat“) oma kavatsusest ELi talendireservis osalemine lõpetada. Selleks et sekretariaat ja liikmesriigid saaksid võtta kõik osalemise lõpetamiseks vajalikud tehnilised ja praktilised meetmed ning tagada kolmandast riigist pärit tööotsijatele, osalevatele tööandjatele ja muudele osalevatele üksustele piisav stabiilsus ja prognoositavus, peaks osalemise lõpetamine jõustuma üheksa kuu möödumisel osalemise lõpetamise kavatsusest teatamisest. Asjaomase liikmesriigi osalevate tööandjate ja muude osalevate üksuste uusi vabu töökohti ei tohiks IT-platvormil alates kõnealuse teate esitamise kuupäevast avaldada.*

- (7) ELi talendireservi eesmärk on *anda* teavet *kolmandast riigist pärit tööotsijatele ning osalevates liikmesriikides seaduslikult* asuvatele *osalevatele* tööandjatele *ja muudele osalevatele üksustele*. Käesoleva määruse kohaldamisel käsitatakse *tööandja või muu üksuse seadusliku asukohana seda liikmesriiki, kus ta tegeleb realselt ja märkimisväärses ulatuses majandustegevusega, tehes seda kooskõlas selle liikmesriigi õigus- ja haldusnormidega*. Mõiste „*muu osalev üksus*“ peaks viitama *rendiagentuurile, eratööhõivebüroole või tööjõudu vahendavale asutusele*. Mõistet „*rendiagentuur*“ kasutatakse *Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/104/EÜ⁸ artikli 3 lõike 1 punktis b* määratletud tähenduses. Mõistet „*eratööhõivebüroo*“ kasutatakse *Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) 1997. aasta eratööhõivebüroosid käsitlevas konventsioonis (nr 181) määratletud tähenduses*.

⁸ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/104/EÜ renditöö kohta (ELT L 327, 5.12.2008, lk 9, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2008/104/oj>).*

- (8) *Kolmandast riigist pärit registreeritud töötajad loetakse valituks ELi talendireservis avaldatud vabale töökohale, kui neile pakutakse töökohta, mis võimaldab neil astuda töösuhtesse osalevas liikmesriigis, kus osalev tööandja või muu osalev üksus seaduslikult asub ja kus töötaja üldjuhul töötama hakkab.*
- (9) *Tugevad partnerlused ja kahepoolne koostöö kolmandate riikidega aitavad kaasa tulemuslikule rände haldamisele. Koostöö eesmärk võib olla rände positiivse mõju maksimeerimine ja kolmandate riikide kodanike päritoluriikidele avalduvate negatiivsete tagajärgede, näiteks nn ajude äravoolu ohu vähendamine, saavutades selle näiteks korduvrände hõlbustamise kaudu. ELi talendireserv peaks aitama rakendada talendipartnerlusi ning kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitlevaid, kahepoolseid kokkuleppeid ning riiklikke raamistikke. Talendipartnerlused on komisjoni 23. septembri 2020. aasta teatise „Uus rände- ja varjupaigalepe“ välismõõtme põhiaspektide seas ning neid rakendatakse kooskõlas komisjoni 27. aprilli 2022. aasta teatisega „Oskustöölise ja andekate inimeste meelitamine ELi“.* Liikmesriigi osalemine talendipartnerluses või kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitlevas *kahepoolses kokkuleppes või riiklikus raamistikus* ei mõjuta tema otsust ELi talendireservis osalemise kohta.

- (10) Selleks et tagada liikmesriikide ametiasutuste piisav esindatus ELi talendireservi juhtrühmas (edaspidi „juhtrühm“), peaks iga osalev liikmesriik määrama kaks esindajat, kellest üks on tööhõive- ja teine sisserändeekspert. *Liikmesriike innustatakse tagama, et neid esindajaid toetaksid kaks asendusliiget, kes asendavad esindajaid nende puudumisel. Juhtrühma peaks kuuluma ka kaks komisjoni esindajat ja kuus liidu tasandi sektoriüleste sotsiaalpartnerite organisatsioonide esindajat, kusjuures ametiühingud ja tööandjate organisatsioonid peaksid olema võrdselt esindatud. Samuti peaks olema võimalik kutsuda osalema eksperti Euroopa Parlamendist. Juhtrühma koosolekutel peaks olema võimalik osaleda ka täiendavatel komisjoni esindajatel. Samuti peaks olema võimalik kutsuda juhtrühma koosolekutele oma seisukohti esitama liidu organite ja asutuste, rahvusvaheliste organisatsioonide, talendipartnerlustes ning kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitlevates kahepoolsetes kokkulepetes või riiklikes raamistikes osalevate kolmandate riikide ning muude asjaomaste sidusrühmade esindajaid. Selliste organisatsioonide ja sidusrühmade hulka võiksid kuuluda näiteks Euroopa Tööjõuamet, Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus, Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Sihtasutus, Euroopa Koolitusfond, ILO, Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon, kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused ning kodanikuühiskonna organisatsioonid.*

- (11) Tuleks välja töötada IT-platvorm, kasutades võimalikult suures ulatuses olemasolevat komisjonile kuuluvat IT-taristut. Selle IT-platvormi jaoks võiks osaliselt kasutada ka EURESe raames välja töötatud IT-taristut, sealhulgas võiks vajalike kohandustega üle võtta ühtse koordineeritud kanali ja automaatse sobitamise vahendi. ***On oluline, et IT-platvorm tagaks intuitiivse navigeerimise ja oleks kasutajasõbralik ning puuetega inimestele kergesti ligipääsetav kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividega (EL) 2016/2102⁹ ja (EL) 2019/882¹⁰.***

⁹ ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/2102, mis käsitleb avaliku sektori asutuste veebisaitide ja mobiilirakenduste juurdepääsetavust (ELT L 327, 2.12.2016, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/2102/oj>).***

¹⁰ ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (ELT L 151, 7.6.2019, lk 70, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj>).***

- (12) Asjakohasel juhul tuleks tagada IT-platvormi ning muude liidu tasandi asjakohaste vahendite ja teenuste koostoime, sealhulgas seoses juurdepääsuga näiteks sellistele koolitusmaterjalidele, mida pakuvad ELi akadeemia ja koostalitleva Euroopa akadeemia. IT-platvormi tuleks kohandada kiiresti ja korrapäraselt uute tehnoloogiasuundumustega ning see peaks uuenduslike funktsioonide ja vahendite kasutuselevõtu kaudu pakkuma tipptasemel IT-teenuseid. ***Selleks peaks komisjon tegema teostatavusuuringu, milles hinnatakse võimalust integreerida IT-platvormi mitu sobitamisalgoritmi. Selles teostatavusuuringus peaks komisjon igakülgset uurima mõju eelarvele, andmekaitseriske ja riske seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1689¹¹ järgimisega. Teostatavusuuringu tulemused tuleks esitada juhtrühmale ja need peaksid olema aluseks arutelule ELi talendireservi edasise arengu üle.***

¹¹ ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 300/2008, (EL) nr 167/2013, (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2019/2144 ning direktiive 2014/90/EL, (EL) 2016/797 ja (EL) 2020/1828 (tehisintellekti käsitlev määrus) (ELT L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>).***

- (13) Tööotsijate profiilide ja vabade töökohtade vorming tuleks kehtestada, kasutades Euroopa oskuste, kompetentside, kvalifikatsioonide ja ametite (ESCO) klassifikaatorit, mille komisjon on välja töötanud kooskõlas ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu*** määrusega (EL) 2016/589¹² ning millega nähakse ette oskuste, kompetentside, kvalifikatsioonide ja ametite standarditud terminoloogia ning parandatakse nende läbipaistvust. ESCO klassifikaator peaks toetama kolmandast riigist pärit tööotsijaid, ***osalevaid*** tööandjaid ***ja muid osalevaid üksusi*** ning ELi talendireservi riiklikke kontaktpunkte (edaspidi „riiklikud kontaktpunktid“) võrreldava teabe andmisel ***töökogemuse***, vabade töökohtadega kutsealade ning kolmandast riigist pärit tööotsijate pakutavate ning ***osalevate*** tööandjate ***ja muude osalevate üksuste*** nõutavate oskuste kohta, võimaldades seega kvaliteetset sobitamisprotsessi.

¹² ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/589, milles käsitletakse Euroopa tööturuasutuste võrgustikku (EURESe võrgustik), töötajate juurdepääsu liikuvusteenustele ja tööturgude edasist integratsiooni ning millega muudetakse määruseid (EL) nr 492/2011 ja (EL) nr 1296/2013 (ELT L 107, 22.4.2016, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/589/oj>).***

Komisjoni soovitus (EL) 2023/2611¹³ on märgitud, et oskuste ja kvalifikatsiooni tunnustamise riiklike menetluste puhul tuleks tähtsustada inimese oskusi, andeid ja potentsiaali. Arvesse võiks võtta igat liiki kvalifikatsioone ja oskusi, nagu kutseharidus ja -õpe, kraadid, eritunnistused (mikrokvalifikatsioonitunnistused) ning mitteformaalselt ja informaaalselt omandatud oskused ja pädevus. Kohaldataval juhul peaksid riiklikud kontaktpunktid kasutama vabade töökohtade andmete edastamiseks IT-platvormile ESCO klassifikaatori vormingut. Liikmesriigid, kes ei võta riigis leiduvate vabade töökohtade puhul kasutusele ESCO klassifikaatorit, peaksid koostama vastavustabelid, millega saavutatakse riiklikes süsteemides kasutatava liigituse ja ESCO klassifikaatori koostalitlusvõime. Kõnealused tabelid tuleks teha komisjonile kättesaadavaks ja neid tuleks kasutada vabu töökohti või kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiile käsitleva teabe automaatseks transkodeerimiseks, et võimaldada automaatset sobitamist IT-platvormi kaudu.

¹³ *Komisjoni 15. novembri 2023. aasta soovitus (EL) 2023/2611 kolmandate riikide kodanike kvalifikatsiooni tunnustamise kohta (ELT L, 2023/2611, 24.11.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2023/2611/oj>).*

- (14) Sekretariaadile ja riiklikele kontaktpunktidele tuleks teha ülesandeks tagada IT-platvormi otsingu- ja sobitamiskomplekside toimimine. Neid ülesandeid tuleks käsitleda avalikes huvides täidetavate ülesannetena, mille täitmiseks on vaja töödelda isikuandmeid, nagu on osutatud vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679¹⁴ artikli 6 lõike 1 punktis e ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1725¹⁵ artikli 5 lõike 1 punktis a. Isikuandmeid tuleks töödelda kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikliga 8 ning määrustega (EL) 2016/679 ja (EL) 2018/1725.

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>).

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1725/oj>).

- (15) Isikuandmete töötlemine IT-platvormi otsingu- ja sobitamiskomplekside jaoks peaks piirduma isikuandmetega, mida on vaja kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate , osalevate *tööandjate ja muude osalevate üksuste* tuvastamiseks, IT-platvormil otsingute ja sobitamise võimaldamiseks ning andmete kogumiseks, et parandada ELi talendireservi toimimist, ning sellega ei tohiks kaasneda sellist isikuandmete eriliikide töötlemist, millele on osutatud määruse (EL) 2016/679 artiklis 9 ja määruse (EL) 2018/1725 artiklis 10.

- (16) Kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijatel peaks olema õigus **redigeerida või kustutada oma isikuandmeid või** piirata **neile** juurdepääsu, näiteks piirates juurdepääsu oma kontaktandmetele. IT-platvormil olevad kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijate **■** profiilid, mida **nad** ei ole **ühe** aasta jooksul **avanud**, tuleks eemaldada. **Teade tuleks saata üks kuu enne nende profiilide eemaldamist, et tööotsijatel oleks piisavalt aega reageerida.** Profiilide eemaldamisel peaks olema võimalik jätkata piiratud hulga anonüümseks muudetud andmete säilitamist IT-platvormil teadusuuringute ja statistika eesmärgil, sealhulgas Euroopa statistika koostamiseks ja selle kvaliteedi tagamiseks.
- (17) Ilma et see piiraks nende kohustust teavitada andmesubjekte nende isikuandmete töötlemisest ja nende kui andmesubjektide õigustest vastavalt määruse (EL) 2016/679 artiklitele 12 ja 13 ning määruse (EL) 2018/1725 artiklitele 14 ja 15, peaksid sekretariaat ja riiklikud kontaktpunktid teavitama kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijaid, **osalevaid** tööandjaid **ja muid** osalevaid **üksusi** ka nende õigusest piirata tehniliste vahenditega juurdepääs oma isikuandmetele ja nõuda igal ajal isikuandmete kustutamist või muutmist.

- (18) ELi talendireserv peaks aitama kaasa ebaseadusliku rände takistamise eesmärgi saavutamisele, sealhulgas hõlbustades juurdepääsu olemasolevatele seaduslikele võimalustele. IT-platvormil ei tohiks lubada registreeruda nendel kolmandast riigist pärit töötajatel, kelle suhtes on tehtud kohtu- või haldusotsus, millega keelatakse mõnda liikmesriiki sisenemine või seal viibimine, või kelle suhtes kehtib sisenemiskeeld, **nagu on osutatud** Euroopa Parlamendi ja nõukogu **direktiivis 2008/115/EÜ¹⁶**, sest neil ei oleks lubatud liitu siseneda ega seal viibida. Selleks tuleks kolmandast riigist pärit töötajatel nõuda, et nad kinnitaksid enne registreerumist IT-platvormil, et nende suhtes ei ole tehtud **riiklikku kohtu- või haldusotsust, millega keelatakse** mõnda liikmesriiki sisenemine või seal viibimine, ning nende suhtes ei kehti sisenemiskeeld, nagu on **osutatud direktiivis 2008/115/EÜ. Kolmandast riigist pärit töötajatele tuleks IT-platvormil esitada teave selle kohta, et kui nende suhtes on tehtud selline otsus või kehtib sisenemiskeeld, on sisenemine liikmesriikide territooriumile keelatud ja seega ei tohiks nad IT-platvormil profiili luua.**

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (ELT L 348, 24.12.2008, lk 98, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2008/115/oj>).

Samuti tuleks neile esitada teave selle kohta, millised on sellega seoses valeandmete esitamise tagajärjed, *eelkõige teave, et nende profiilid eemaldatakse IT-platvormilt. Asjaolu, et teatavatel kolmanda riigi kodanikel ei ole õigust Schengeni alale siseneda või seal viibida, võib ilmsiks tulla, kui liikmesriikide sisserändemenetluste raames tehakse vajalikke julgeolekukontrolle asjakohastes liidu ja riiklikes andmebaasides, näiteks Schengeni infosüsteemis. Kui riiklik sisserändeasutus otsustab kolmandast riigist pärit töötaja riiki sisenemise taotluse rahuldamata jätta haldusotsuse alusel, millega tal keelatakse liikmesriiki sisenemine või seal viibimine, või direktiivis 2008/115/EÜ osutatud sisenemiskeelu alusel ning kui riiklik sisserändeasutus saab teada, et asjaomane töötaja on ELi talendireservi kaudu valitud vabale töökohale, peaks riiklik sisserändeasutus edastama selle teabe riiklikele kontaktpunktile, et eemaldada selle töötaja profiil IT-platvormilt. Kolmandast riigist pärit töötajate jaoks peaks IT-platvormil olema teave selle kohta, et ELi talendireservis registreerumine ei taga, et riiklike sisserändemenetluste raames nõutavad julgeolekukontrollid on tehtud.*

(19) *Et kõik osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused järgiksid asjakohaseid liidu ja riigisiseseid õigusnorme ja tavasid, mis käsitlevad kaitset ebaõiglase värbamise, nõuetele mittevastavate töötingimuste, diskrimineerimise, halva kohtlemise ja inimkaubanduse eest, võivad liikmesriigid tugineda olemasolevale teabele nõudeid mittetäitvate tööandjate ja muude üksuste kohta. Lisaks peaksid riiklikud kontaktpunktid pidama registrit selliste tööandjate ja muude üksuste kohta, kes on ELi talendireservist alaliselt välja jäetud või kelle juurdepääs ELi talendireservile on keelatud või peatatud. Samuti peaks osalevatel liikmesriikidel olema võimalik kehtestada kooskõlas liidu õigusega täiendavaid tingimusi tööandjate ja muude üksuste ELi talendireservis osalemisele kooskõlas asjakohaste riigisiseste tavade, kollektiivlepingute ning ILO kehtestatud põhimõtete ja suunistega.*

Riiklikel kontaktpunktidel peaks olema võimalik ELi talendireservile juurdepääsu andmisest keelduda. Läbipaistvuse huvides peaksid riiklikud kontaktpunktid jagama osalevate tööandjate ja muude osalevate üksuste registrit juhtrühmaga. Samuti on oluline, et riiklikud pädevad asutused saaksid tuvastada liikmesriigi osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused. Sellise tuvastamise hõlbustamiseks ja läbipaistvuse tagamiseks peaks olema võimalik osalevate tööandjate ja muude osalevate üksuste registrit jagada asjaomaste riiklike asutustega. Et läbipaistvust veelgi suurendada, peaks olema võimalik teha osalevate tööandjate ja muude osalevate üksuste register kättesaadavaks ka teistele huvitatud sidusrühmadele, kes juhtrühma ei kuulu. Sellisest läbipaistvusest võiksid kasu saada ka ametiühingud, valitsusvälised organisatsioonid ja muud sidusrühmad.

- (20) *Kui riiklikud pädevad asutused teatavad riiklikule kontaktpunktile, et osalev tööandja või muu osalev üksus on rikkunud asjaomaseid õigusnorme ja tavasid, tuleks osaleva tööandja või muu osaleva üksuse juurdepääs ELi talendireservile peatada ja tema vabad töökohad IT-platvormilt eemaldada. Peatamine tuleks lõpetada, kui riiklikud pädevad asutused on teatanud riiklikule kontaktpunktile, et asjaomase õigusnormi või tava rikkumine on heastatud.*
- (21) Kolmandast riigist pärit tööotsijatel, kes soovivad IT-platvormil registreeruda, peaks olema võimalik luua profiil, kasutades Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusega (EL) 2018/646¹⁷ loodud Europassi profiili loomise funktsiooni, mis võimaldab kasutajatel luua tasuta profiili ning esitada asjaomased oskused, kvalifikatsioonid ja töökogemused ühes turvalises veebipõhises asukohas. *Muudesse olemasolevatesse asjakohastesse liidu ja liikmesriikide tasandi vahenditesse võiks lisada otselingi IT-platvormi CV-moodulile.*

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. aprilli 2018. aasta otsus (EL) 2018/646, milles käsitletakse oskuste ja kvalifikatsioonidega seotud paremate teenuste pakkumise ühist raamistikku (Europass) ning millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 2241/2004/EÜ (ELT L 112, 2.5.2018, lk 42, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2018/646/oj>).

- (22) Vajaduse korral tunnustatakse kolmandast riigist pärit registreeritud töötaja, **osaleva** tööandja **või muu osaleva üksuse** taotlusel osalevates liikmesriikides kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate kvalifikatsiooni ja valideeritakse nende **formaalse, mitteformaalse või informaalset õppe või töökogemuse käigus omandatud** oskused kooskõlas riigisiseste õigusnormide ja tavade ning kõigi asjakohaste rahvusvaheliste lepingutega, sealhulgas kutsekvalifikatsiooni vastastikuse tunnustamise kokkulepetega. ■ IT-platvormil peaks olema kättesaadav internetipõhine teave kehtivate riiklike tunnustamis- ja valideerimismenetluste kohta ning **kolmandast riigist pärit registreeritud töötajatele, kes on valitud ELi talendireservis avaldatud vabale töökohale, ning osalevatele tööandjatele ja muudele osalevatele üksustele** tuleks anda konkreetset teavet.
- (23) Talendipartnerluste raames võiksid teatavad valitud kolmanda riigi kodanikud saada toetust oma oskuste arendamiseks ja valideerimiseks ■ . Talendipartnerluse raames arendatud või valideeritud oskusi **võib** tõendada **vastavalt tingimustele, mille määravad kindlaks** ■ liikmesriigid ■ selle talendipartnerluse raames, **milles nad osalevad.** ■

- (24) *Kolmandast riigist pärit tööotsijad võivad toetust saada ka kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitlevate kahepoolsete kokkulepete ning riiklike raamistike alusel. Sellise kokkuleppe või raamistiku kontekstis kolmandas riigis omandatud kvalifikatsioonide tunnustamise ja oskuste valideerimise suhtes kohaldatakse vastava liikmesriigi õigusnorme.*
- (25) *Osalevatel liikmesriikidel, kes võtavad osa ELi talendipartnerlusest, või on sõlminud kahepoolse kokkuleppe või kehtestanud riikliku raamistiku, mis käsitleb oskuste arendamist ja valideerimist kolmandas riigis, peaks olema võimalik kasutada ELi talendireservi, et hõlbustada selliste kolmandast riigist pärit tööotsijate värbamist, kelle oskusi ja pädevust on arendatud asjaomase talendipartnerluse, kokkuleppe või raamistiku raames. Selleks peaksid sellised oskused ja pädevus olema IT-platvormil nähtavad, kasutades selleks profiilile lisatud märget, milles kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijad, kes on kolmandas riigis saanud konkreetset toetust sellise talendipartnerluse, kokkuleppe või raamistiku raames, saavad asjaomased arendatud oskused ja pädevuse esitada (edaspidi „mäрге“). Märge on visuaalne vihje tööandjale selle kohta, et tööotsija on osalenud sellises talendipartnerluses, kokkuleppes või raamistikus. Märke lisamine kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijate profiilidesse ei piira nende liidu ja riigisiseste õigusnormide kohaldamist, mis käsitlevad diplomite ja kutsekvalifikatsioonide tunnustamist või juurdepääsu reguleeritud kutsealadele. Samuti ei piira mäрге riiki sisenemise ja seal elamise õigusi.*

- (26) *Sekretariaat peaks* ■ IT-platvormil *avaldama* talendipartnerlustes osalevate kolmandate riikide ja liikmesriikide loetelu. *Sekretariaat peaks liikmesriikide esitatud teabe põhjal avaldama ka kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitlevate kahepoolsete kokkulepete ning riiklike raamistike loetelu, sealhulgas nendes kokkulepetes ja raamistikes osalevate kolmandate riikide loetelu, ning teabe sellega seoses antud konkreetse toetuse kohta.*
- (27) *Osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused peaksid saama filtreerida selliste kolmandast riigist pärit registreeritud töötsijate profiile, kes on esitanud märkes teabe selle kohta, et nad on saanud konkreetset toetust talendipartnerluse või kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitleva kahepoolse kokkuleppe või riikliku raamistiku raames. See võib julgustada osalevaid tööandjaid ja muid osalevaid üksusi pakkuma töökohta liidus.*

- (28) Kogu ELi talendireserviga seotud tegevuse **■** puhul *tuleks austada* õigust õiglasele ja võrdsele kohtlemisele seoses töötingimustega, miinimumpalgaga, juurdepääsuga sotsiaalkaitsele, koolitusega ning noorte kaitsega tööl. **Koosõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba** **■** põhimõtetega peaks ELi talendireserv *ühtlasi* tagama töökohtade kvaliteedi ja õiglase konkurentsi. *Lisaks on oluline tagada, et kolmandast riigist pärit töötajatel oleks õigus pöörduda võrdõigusasutustesse koosõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/1500¹⁸ ning kohaldataval juhul nõukogu direktiiviga (EL) 2024/1499¹⁹.*

¹⁸ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1500 võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta naiste ja meeste võrdse kohtlemise ja võrdsete võimaluste valdkonnas tööhõive ja elukutse küsimustes ning millega muudetakse direktiive 2006/54/EÜ ja 2010/41/EL (ELT L, 2024/1500, 29.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1500/oj>).*

¹⁹ *Nõukogu 7. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1499 võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta isikute võrdse kohtlemise valdkonnas sõltumata isiku rassilisest või etnilisest päritolust, isikute võrdse kohtlemise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes sõltumata isiku usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest, naiste ja meeste võrdse kohtlemise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas ning seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega ning millega muudetakse direktiive 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ (ELT L, 2024/1499, 29.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1499/oj>).*

- (29) ILO on oma õiglase värbamise üldpõhimõtetes ja tegevussuunistes kindlaks määranud mitu nõuet selle kohta, kuidas kolmandast riigist pärit töötajaid ebaõiglase värbamise eest piisavalt kaitsta. ***ELi talendireservis osalevad või osalenud tööandjad ja muud üksused*** peaksid järgima kohaldatavaid liidu õigusnorme ja tavasid. Samuti ***peavad osalevad*** tööandjad ja ***muud osalevad üksused*** kooskõlas ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividega*** 2011/98/EL²⁰, ***2014/36/EL***²¹, ***(EL) 2016/801***²², ***(EL) 2021/1883***²³ ja ***(EL) 2024/1233***²⁴ tagama, et kolmandast riigist pärit töötajaid koheldakse võrdselt osalevate liikmesriikide kodanikega.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/98/EL kolmandate riikide kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa taotlemise ühtse menetluse ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandatest riikidest pärit töötajate ühiste õiguste kohta (ELT L 343, 23.12.2011, lk 1 **■**), ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/98/oj>.

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/36/EL kolmandate riikide kodanike hooajatöötajatena riiki sisenemise ja seal viibimise tingimuste kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 375, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/36/oj>).

²² ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/801 kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetuseprogrammides või haridusprojektides osalemise ja au pair'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta (ELT L 132, 21.5.2016, lk 21, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/801/oj>).***

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2021. aasta direktiiv (EL) 2021/1883, mis käsitleb kolmandate riikide kodanike kõrget kvalifikatsiooni nõudva töö eesmärgil riiki sisenemist ja seal elamise tingimusi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2009/50/EÜ (ELT L 382, 28.10.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2021/1883/oj>).

²⁴ ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1233, mis käsitleb kolmanda riigi kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa ühtse taotluse menetlust ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandast riigist pärit töötajate ühetaolisi õigusi (ELT L, 2024/1233, 30.4.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1233/oj>).***

Kooskõlas *Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2019/1152*²⁵ peavad tööandjad esitama *töötajatele* töösuhte alguses kirjalikult teabe nende töösuhtest tulenevate õiguste ja kohustuste kohta. *See* teave peab hõlmama töösuhte olulisi aspekte, muuhulgas näiteks töö tegemise koht ja töö laad, töösuhte kestus, töötasu, tööaeg, tasustatud puhkuse päevade arv ja kohaldataval juhul muud asjakohased töötingimused. *Lisaks peavad tööandjad kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2023/970*²⁶ *andma töötajatele teavet, mida on vaja teadlike ja läbipaistvate palgaläbirääkimiste tagamiseks. Osalev tööandja või muu osalev üksus ei tohiks nõuda värbamise eesmärgil tasu või avalikustamata kulude kandmist ega keelata kolmandast riigist pärit töötajal töötada väljaspool selle tööandajaga kokkulepitud tööaega mõne teise tööandja juures ega tohiks töötajat seetõttu halvasti kohelda.*

²⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1152 läbipaistvate ja prognoositavate töötingimuste kohta Euroopa Liidus (ELT L 186, 11.7.2019, lk 105, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1152/oj>).

²⁶ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/970, millega tasustamise läbipaistvuse ja õiguskaitsemehhanismide kaudu tugevdatakse meeste ja naiste võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte kohaldamist (ELT L 132, 17.5.2023, lk 21, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/970/oj>).*

Osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused peavad teenuste osutamise raames töötajaid lähetades järgima ***igas olukorras Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 96/71/EÜ²⁷ ning (EL) 2020/1057²⁸***, eelkõige ***nende direktiividega*** kehtestatud töötingimuste **■** osas. ***Osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused peavad järgima ka nõudeid, mis tulenevad Euroopa Kohtu asjakohasest kohtupraktikast***, eelkõige otsusest kohtuasjas ***C-43/93²⁹***, näiteks nõuet, mille kohaselt võib kolmanda riigi ***kodanikke*** lähetada mõnda liikmesriiki ainult siis, kui nad töötavad seaduslikult ja alaliselt ***lähetava ettevõtja asukohaliikmesriigis***. ***Osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused peavad samuti järgima vastuvõtva liikmesriigi asjakohast õigust***.

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega (EÜT L 18, 21.1.1997, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/1996/71/oj>).

²⁸ ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. juuli 2020. aasta direktiiv (EL) 2020/1057, millega kehtestatakse seoses direktiividega 96/71/EÜ ja 2014/67/EL sõidukijuhtide lähetamist autovedude sektoris reguleerivad erinormid ning muudetakse määrust 2006/22/EÜ seoses täitmise tagamise nõuetega ja määrust (EL) nr 1024/2012 (ELT L 249, 31.7.2020, lk 49, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2020/1057/oj>).***

²⁹ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. august 1994, Raymond Vander Elst vs. Office des Migrations Internationales, C-43/93, ECLI:EU:C:1994:310.

(30) *Tööandjatel või muudel üksustel, kes on IT-platvormilt alaliselt välja jäetud või kelle juurdepääs IT-platvormile on keelatud või peatatud, ei tohiks olla võimalik IT-platvormi kasutada, sealhulgas muude osalevate üksuste kaudu. Riiklikud kontaktpunktid peaksid tagama, et selliste tööandjate või muude üksuste vabu töökohti IT-platvormil ei avaldata. Enne vaba töökohta avaldamist peaksid riiklikud kontaktpunktid kontrollima, et tööandja või muu üksus, kes on huvitatud ELi talendireservis osalemisest, ei ole kantud selliste tööandjate või muude üksuste registrisse, kes on IT-platvormilt alaliselt välja jäetud või kelle juurdepääs IT-platvormile on keelatud või peatatud, et sellised tööandjad või muud üksused IT-platvormi ei kasutaks. Selliste kontrollide tegemisel peaks riiklikel kontaktpunktidel olema võimalik tugineda ka olemasolevale nõudeid mittetäitvaid tööandjaid ja muid üksusi käsitlevale teabele kooskõlas riigisisese tavaga. Selline teave võiks hõlmata ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivide 2009/52/EÜ³⁰ ja 2011/36/EL³¹ kohaselt koostatud loetelusid.*

³⁰ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2009. aasta direktiiv 2009/52/EÜ, millega sätestatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele kohaldatavate karistuste ja meetmete miinimumnõuded (ELT L 168, 30.6.2009, lk 24, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/52/oj>).*

³¹ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/36/EL, 5. aprill 2011, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK (ELT L 101, 15.4.2011, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/36/oj>).*

Sellised kontrollid, mida tehakse liikmesriikide olemasoleva nõudeid mittetäitvaid tööandjaid ja muid üksusi käsitleva teabe põhjal, võivad aidata tõhustada võimalusi keelata alates liikmesriigi osalemise esimesest päevast asjakohaseid liidu või riigisiseseid õigusnorme ja tavaid rikkunud tööandjate ja muude üksuste juurdepääs ELi talendireservile. Liikmesriigid peaksid tagama, et kui mõni osalev tööandja rikub asjakohaseid liidu või riigisiseseid õigusnorme või tavaid, ei jäeta IT-platvormilt välja muid osalevaid üksusi, kes on riigisiseste õigusnormide kohaselt täitnud oma hoolsuskohustust seoses sellega, kuidas osalevad tööandjad peavad järgima asjakohaseid liidu ja riigisiseseid õigusnorme ja tavaid, mis käsitlevad kaitset ebaõiglase värbamise, nõuetele mittevastavate töötingimuste, diskrimineerimise, halva kohtlemise ja inimkaubanduse eest, ega keelata või peatata nende muude osalevate üksuste juurdepääsu IT-platvormile.

- (31) *Sekretariaat peaks korrapäraselt kokku kutsuma kõigi osalevate liikmesriikide riiklikest kontaktpunktidest koosneva riiklike kontaktpunktide võrgustiku. Riiklike kontaktpunktide võrgustik peaks olema vahend, mille abil riiklikud kontaktpunktid saavad vahetada käesoleva määruse rakendamisega seotud teavet ja parimaid tavasid, näiteks riiklike kontaktpunktide tavasid tegelemiseks olukorraga, kus osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused ei täida käesolevas määrukses sätestatud kohustusi või tingimusi.*
- (32) Kvaliteetse sobitamise tagamiseks peaksid *osalevad* tööandjad *ja muud* osalevad *üksused saama* tutvuda soovitatud kolmandast riigist pärit registreeritud töötsijate profiilidega ning kolmandast riigist pärit registreeritud töötsijad peaksid saama tutvuda soovitatud vabade töökohtade loeteluga. Need loetelud, mis on koostatud IT-platvormi automaatse sobitamise vahendi abil, peaksid põhinema kolmandast riigist pärit töötsijate oskuste, kvalifikatsioonide ja *töökogemuse* asjakohasusel vaba töökohta jaoks. *Kolmandast riigist pärit töötsijatel peaks samuti olema võimalik märkida, millistes liikmesriikides nad eelistaksid töötada, samuti seda, millal nad on valmis tööd alustama. Teavet selle kohta, milliseid liikmesriike töötsija eelistab, ei tohiks sobitamise eesmärgil kasutada.*

- (33) On oluline, et *osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused püüaksid tagada põhjaliku kandidaatide valikumenetluse, nende profiilide, sealhulgas nende kvalifikatsioonide esialgse hindamise, ning nende sobivuse hindamise kooskõlas õiglase värbamise põhimõtetega.*

- (34) ELi talendireserv peaks vastama tööturul kindlaks tehtud vajadustele ning seda ei tohiks kasutada olemasoleva tööjõu ümberpaigutamiseks või negatiivseks mõjutamiseks või muul viisil inimväärse töö või ausa konkurentsi kahjustamiseks. Selleks et liikmesriikide jõupingutusi praeguse ja tulevase tööjõu- ja oskuste puuduse probleemi lahendamisel **ning konkurentsivõime suurendamisel** paremini toetada, peaks ELi talendireserv keskenduma konkreetsetele kutsealadele **asjakohastel** oskuste tasemetel, võttes aluseks liidus kõige levinumad tööjõupuudusega kutsealad ning need kutsealad, mis aitavad vahetult panustada rohe- ja digipöördesse, nagu need on loetletud käesoleva määruse lisas. Selleks et kohandada vabu töökohti riikide tööturgude konkreetsete vajaduste **ja riikliku rändepoliitikaga** ning võttes lähtealuseks **kogu liitu hõlmava** tööjõupuudusega kutsealade loetelu, peaks osalevatel liikmesriikidel olema võimalik teavitada sekretariaati konkreetsetest tööjõupuudusega kutsealadest, mis tuleks sellesse loetellu lisada või sealt välja jätta. **Liikmesriigid peaksid saama otsustada kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelu vajalike kohanduste üle, et loetelu vastaks konkreetsetele tööturuvajadustele riigi või piirkonna tasandil. Konkreetsete piirkondlike tööturuvajaduste korral peaksid liikmesriigid saama otsustada, et riiklik kontaktpunkt vastutab vabade töökohtade filtreerimise eest, nii et nende IT-platvormil avaldamisel vastaksid need asjakohasele piirkondlikule mõõtmele.** Sellised teated peaksid mõjutama üksnes asjaomase liikmesriigi esitatud vabade töökohtade ja vastavate kandidaatide sobitamist. **On oluline, et kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelu ega liikmesriikide** teated ei mõjutaks liidu kodanike eelistamise põhimõtet **ning tööturu olukorra kontrollimist, kui see on riigi õiguse kohaselt kohaldatav.**

- (35) *Et edendada õiglast värbamist ja suurendada läbipaistvust kolmandast riigist pärit töötajate ja kolmandast riigist värvata soovivate tööandjate jaoks, peaks sekretariaat riiklike kontaktpunktide ja juhtrühma toel tegema teabe ELi talendireservi ja selle toimimise kohta ning eelkõige teabe osalevate liikmesriikide pädevate asutuste kohta hõlpsasti kättesaadavaks kolmandast riigist pärit töötajatele, tööandjatele ja muudele ELi talendireservis osalemisest huvitatud üksustele, sealhulgas väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele. See teave peaks hõlmama ka ELi talendireservis registreerumise ja osalemisega seotud tingimusi, kohustusi ja menetlusi ning selles tuleks rõhutada, et reservi kasutamine on tasuta. Osalevad liikmesriigid peaksid esitama sekretariaadile teabe selle kohta, mis liiki üksustel on lubatud vabu töökohti asjaomase liikmesriigi IT-platvormil avaldada. Sekretariaat peaks selle teabe avaldama IT-platvormil.*

- (36) *Et edendada õiglast värbamist ja suurendada läbipaistvust kolmandast riigist pärit tööotsijate suhtes, peaks sekretariaat koostöös riiklike kontaktpunktidega tagama, et IT-platvormil on olemas hõlpsasti kättesaadav teave. See teave peaks hõlmama töölevõtmis- ja sisserändemenetlusi, kvalifikatsiooni tunnustamist ja oskuste valideerimist, kolmanda riigi kodanike õigusi ja kohustusi, elu- ja töötingimusi, tööjõu ekspluateerimise ja ebaõiglase värbamise juhtumite korral olemasolevaid kaebuste esitamise ja õiguskaitsemehhanisme ning väljaspool liitu elavate rahvusvahelist kaitset vajavate tööotsijate jaoks täiendavate töövõimaluste kontekstis kättesaadavaid toetusmeetmeid. Riiklikud kontaktpunktid peaksid esitama sekretariaadile IT-platvormil avaldamiseks asjakohase teabe. Riiklikud kontaktpunktid peaksid saama viidata ka liidu või riiklikul tasandil olemas olevatele teabeallikatele. On oluline, et sekretariaat suurendaks koostöös liidu delegatsioonidega kommunikatsioonitegevuse ja teavituskampaaniate kaudu, kui see on võimalik ja sõltuvalt olemasolevatest vahenditest, üldsuse teadlikkust ELi talendireservi olemasolust, eesmärkidest ja toimimisest. Selliste teavituskampaaniate edu tagamiseks on samuti oluline, et riiklikud kontaktpunktid toetaksid sekretariaati osalevates liikmesriikides asjakohase teabe levitamisel.*

- (37) IT-platvormil esitatud teave peab olema kättesaadav vähemalt osalevate liikmesriikide ametlikes keeltes. *Sekretariaat võib uurida võimalust integreerida IT-platvormimehhanism sisu automaatseks tõlkimiseks teistesse keeltesse.*
- (38) On oluline, et liidu delegatsioonid toetaksid kolmandast riigist pärit töötajate teavitamist ELi talendireservi ja selle toimimise ning talendireservis osalevate liikmesriikide kohta.

- (39) *Liikmesriikidel peaks olema võimalik otsustada, et nende riiklikud tööturuasutused kuuluvad nende riiklike kontaktpunktide koosseisu ja vastutavad vabade töökohtade ühtse koordineeritud kanali kaudu IT-platvormil avaldamise eest. Kui EURESe portaalis avaldatakse vaba töökoht, peaks riiklikel kontaktpunktidel olema riigisiseste õigusnormide kohaselt võimalik teha see tööandja või muu ELi talendireservis osalemisest huvitatud üksuse taotlusel kolmandast riigist pärit töötajatele IT-platvormil kättesaadavaks.*
- (40) *ELi talendireservi ei tuleks kasutada praktikantide või õpipoiste värbamise eesmärgil. Seetõttu ei tohiks riiklikud kontaktpunktid edastada IT-platvormil vabu töökohti avaldades selliseid vabu töökohti, mis on seotud õpipoisiõppe ja praktikaga.*

- (41) ■ Riiklikud kontaktpunktid peaksid andma *vabale töökohale valitud* kolmandast riigist pärit registreeritud töötajatele, osalevatele tööandjatele *ja muudele osalevatele üksustele* konkreetset teavet. *Konkreetne teave* peaks hõlmama ■ teavet osalevas liikmesriigis töötamiseks välja antavate viisade ja elamislubade kohta, sealhulgas kolmanda riigi kodanike õiguste ja kohustuste kohta, nagu juurdepääs sotsiaalhüvitistele, arstiabile, haridusele ja eluasemele. Konkreetset ■ teavet *tuleks* samuti anda perekonna taasühinemise menetluse, pereliikmete õiguste kohta ning vastuvõtvast liikmesriigis juba rakendatavate integreerimist hõlbustavate meetmete kohta, nagu keelekursused ja kutseõpe. Selline konkreetne teave peaks hõlmama ka teavet osalevates liikmesriikides olemasolevate *kaebuste lahendamise mehhanismide ja* õiguskaitsemehhanismide kohta, mida rakendatakse tööalase ärakasutamise või ebaõiglaste värbamistavade korral. *Selline teave tuleks avaldada selges ja lihtsas sõnastuses ning see peaks kooskõlas riigisiseste tavadega sisaldama eelkõige pädevate asutuste kontaktandmeid ning võimaluse korral nende üksuste kontaktandmeid, kes pakuvad kolmanda riigi kodanikele värbamisjärgset tuge ja abi.*

Kolmandast riigist pärit registreeritud töötajad, kes on valitud ELi talendireservi kaudu vabale töökohale ja vastavad liikmesriigis rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele ette nähtud täiendavate töövõimaluste saamiseks kehtestatud nõuetele, peaksid saama asjakohaselt riiklikult kontaktpunktilt konkreetset teavet, sealhulgas teavet reisidokumendi ja integratsioonitoetuse saamise kohta riiki saabumisel. Riiklikud kontaktpunktid peaksid andma osalevatele tööandjatele ja muudele osalevatele üksustele teavet nende õiguste ja kohustuste kohta seoses sotsiaalkindlustuse, aktiivsete tööturumeetmete, maksustamise, töölepingutega seotud aspektide, pensioniõiguste ja ravikindlustusega.

- (42) *Kaebusi osalevate tööandjate ja muude osalevate üksuste kohta, kes rikuvad asjakohaseid liidu ja riigisiseseid õigusnorme ja tavasid, peaksid menetlema riiklikud pädevad asutused olemasolevate kaebuste lahendamise mehhanismide kaudu kooskõlas riigisiseste õigusnormide ja tavadega. Kolmandast riigist pärit töötajatel peaks olema võimalik teatada rikkumistest ka riiklikele kontaktpunktidele. Riiklikud kontaktpunktid peaksid edastama need teated asjaomastele pädevatele asutustele.*

(43) *ELi talendireservi läbipaistvuse ja prognoositavuse tagamiseks peaks sekretariaat avaldama riiklike kontaktpunktide toetusel IT-platvormil teabe nende liikmesriikide kohta, kes on teatanud oma kavatsusest ELi talendireservis osalemise lõpetada. See teave tuleks teha IT-platvormil pärast osalemise lõpetamisest teatamist üldsusele kättesaadavaks viivitamata ja mõistliku aja jooksul enne asjaomaste vabade töökohtade eemaldamist IT-platvormilt. Koosõlas riigisiseste tavadega peaksid riiklikud kontaktpunktid teavitama ka oma liikmesriigis asuvaid osalevaid tööandjaid ja muid osalevaid üksusi sellest, et nende vabad töökohad eemaldatakse IT-platvormilt.*

(44) *Riiklikud kontaktpunktid peaksid andma ELi talendireservi kaudu vabale töökohale valitud kolmandast riigist pärit tööotsijatele konkreetset teavet, viidates sealhulgas olemasolevatele teabeallikatele. Lisaks peaks riiklikel kontaktpunktidel olema võimalik edastada teavet automaatses ja standardvormingus, viidates sealhulgas asjakohastele teabeallikatele või pädevatele asutustele. Asjakohasel juhul võivad riiklikud kontaktpunktid usaldada käesolevas määruses sätestatud ülesannete täitmise muudele riiklikele pädevatele asutustele.*

- (45) *Konkreetne teave, mida antakse vabale töökohale valitud kolmandast riigist pärit tööotsijatele ning osalevatele tööandjatele ja muudele osalevatele üksustele, peaks sisaldama selget, üksikasjalikku ja põhjalikku teavet menetlusetappide kohta, mida tuleb asjaomases liikmesriigis elamis- ja tööloa saamiseks järgida. Seetõttu peaks see teave kooskõlas riigisiseste tavadega ja vastavalt asjaomaste pädevate asutustega kontakteerumise võimalustele hõlmama ka teavet kohaldatavate nõuete ja riiklikele pädevatele asutustele esitatavate dokumentide kohta, sealhulgas asjaomaste pädevate asutuste kontaktandmeid. Riiklikud kontaktpunktid peaksid esitatud teavet korrapäraselt ajakohastama, võttes arvesse IT-platvormi kasutajatelt saadud tagasisidet. Riiklike kontaktpunktide võrgustikus võiks arutada erinevaid konkreetse standarditud ja automatiseeritud teabe esitamise võimalusi.*

- (46) *ELi talendireservi peamine eesmärk on toetada osalevaid tööandjaid ja muid osalevaid üksusi nende vabade töökohtade propageerimisel ja täitmisel. Seetõttu peaks sekretariaat esitama IT-platvormil selget teavet selle kohta, et kolmandast riigist pärit tööotsijate ELi talendireservis registreerumine ja IT-platvormi kaudu vabale töökohale valimine ei taga, et osalev liikmesriik, kus osalev tööandja või muu osalev üksus asub, väljastab tööotsijale tööloa, viisa või elamisloa.*
- (47) *Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 79 lõikega 5 ei mõjuta käesolev määrus liikmesriikide õigust otsustada seda, kui palju lubada oma territooriumile kolmanda riigi kodanikke.*

(48) *Selleks, et muuta väljaspool liitu elavate kolmandast riigist pärit töötajate värbamine osalevate tööandjate ja muude osalevate üksuste jaoks lihtsamaks ja kiiremaks, peaks osalevatel liikmesriikidel olema võimalik kehtestada lihtsustatud või kiirendatud sisserände- ja tunnustamismenetlused. Need riiklikud menetlused peaksid hõlmama eelkõige töötamiseks välja antavate viisade ja elamislubade väljastamist, liidu kodanike eelistamise põhimõttest tehtavaid erandeid, nõudeid tööturu olukorra kontrollimiseks, kvalifikatsiooni tunnustamist ja oskuste valideerimist ning direktiivi (EL) 2021/1883 artikli 13 lõikes 2 sätestatud korda ja võimalust mitte pikendada ühtse loa taotluse hindamiseks ette nähtud tähtaega, nagu on sätestatud direktiivi (EL) 2024/1233 artikli 8 lõikes 3. Selliste kiirendatud sisserändemenetluste rakendamisega seotud liikmesriikide tavad võiks vahetada juhtrühmas.*

- (49) *Õiglaste liikuvusnormide tagamiseks, võttes arvesse mis tahes konkreetseid küsimusi, mis on seotud muude osalevate üksuste majandustegevusega, võivad liikmesriigid seada sisse erikorra muude osalevate üksuste tegevuse jälgimiseks ühe või mitme liikmesriigi taotlusel, kui see on nõutav, ja vajaduse korral kontrolliteenistuse seoses nende territooriumil viibivate kolmanda riigi töötajate seirega.*

- (50) Käesoleva määruse eesmärgi täitmiseks ehk *õiglase* rahvusvahelise värbamise hõlbustamiseks peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse muutmiseks seoses lisaga, milles esitatakse kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelu. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes³² sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

³² ELT L 123, 12.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinst/2016/512/oj.

- (51) Selleks, et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011³³.
- (52) Kuna käesoleva määruse eesmärki kehtestada kogu liitu hõlmav platvorm, mille abil leevendada liidu tasandil tööjõupuudust, hõlbustades kolmanda riigi kodanike värbamist liiduülese tööjõupuudusega kutsealadele, ei suuda liikmesriigid toimivate kanalite puudumise ja piiratud ülemaailmse nähtavuse tõttu piisavalt saavutada, küll aga saab seda asjaomase tegevuse ulatuse tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus kõnealuse eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.

³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj>).

- (53) Käesolevas määruses austatakse põhiõigusi ja järgitakse hartas tunnustatud põhimõtteid, sealhulgas kollektiivläbirääkimiste ja kollektiivse tegutsemise õigust, põhimõtet, mille kohaselt on keelatud diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu, ning õigust headele ja õiglastele töötingimustele, noorte töötajate kaitset ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse põhimõtet kooskõlas ELi lepingu artikliga 6.
- (54) ELi lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokolli nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva määruse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.

- (55) ELi lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokoll nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 kohaselt on Iirimaa oma 5. märtsi 2024. aasta kirjaga teatanud oma soovist osaleda käesoleva määruse vastuvõtmisel ja kohaldamisel .
- (56) *Euroopa Andmekaitseinspektoriga konsulteeriti kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikli 42 lõikega 1 ning ta esitas arvamuse 9. jaanuaril 2024,*

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimise

1. Käesoleva määrusega luuakse kõigi liikmesriikide käsutuses olev ELi talendireserv **eesmärgiga:**
 - a) **hõlbustada** selliste kolmandast riigist pärit tööotsijate värbamist, kes elavad väljaspool liitu ***ning kellel on asjakohased oskused ja kvalifikatsiooni tase, et rahuldada tööjõupuudusega kutsealade vajadusi liidus;***
 - b) ***edendada õiglasi värbamisstandardeid;***
 - c) ***suurendada liidu suutlikkust meelitada ligi talente väljastpoolt liitu.***
2. Käesolevas määruses sätestatakse normid järgmise kohta:
 - a) asutused, mis vastutavad ELi talendireservi haldamise ja toimimise eest, ning nende asutuste vaheline koostöö;

- b) IT-platvormi toimimine ja teabe esitamine;
- c) tööandjate **ja muude üksuste** ning kolmandast riigist pärit töötsijate ELi talendireservis osalemise tingimused ja kord;
- d) **talendipartnerluse või kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitleva kahepoolse kokkuleppe või riikliku raamistiku raames** konkreetset toetust saanud kolmandast riigist pärit töötsijate värbamise hõlbustamine;
- e) **töötsijate ning osalevate tööandjate ja muude osalevate üksuste õiguste kaitse käesoleva määruse kohaldamisel.**

Artikkel 2

Kohaldamisala

Käesolevat määrust kohaldatakse väljaspool liitu elavate kolmandast riigist pärit töötsijate ja osalevates liikmesriikides asuvate **osalevate** tööandjate **ja muude osalevate üksuste** suhtes.

Artikkel 3

Liikmesriikide osalemine ja osalemise lõpetamine

1. Iga liikmesriik võib teha igal ajal otsuse osaleda ELi talendireservis. Liikmesriik teatab oma kavatsusest **sekretariaadile** hiljemalt üheksa kuud enne kuupäeva, millest alates ta kavatsseb osaleda, **ning märgib ära, mis liiki üksustel on lubatud IT-platvormil vabu töökohti avaldada.**

Selles liikmesriigis asuvate tööandjate **ja muude üksuste** vabad töökohad võib **avaldada** IT-platvormil alates osalemise esimesest päevast.

Sekretariaat avaldab IT-platvormil teabe osalevate liikmesriikide kohta.

2. **Osalev liikmesriik võib ELi talendireservis osalemise lõpetada. Osalevad liikmesriigid, kes kavatsuvad ELi talendireservis osalemise lõpetada, teavitavad sellest sekretariaati. Osalemise lõpetamise teated esitatakse juunis või detsembris.**

Osalemise lõpetamine jõustub üheksa kuu möödumisel teatamisest.

Liikmesriigis, kes on teatanud kavatsusest lõpetada ELi talendireservis osalemine, asuvate osalevate tööandjate või muude osalevate üksuste uusi vabu töökohti alates teatamise kuupäevast IT-platvormil ei avaldata. Vabad töökohad, mis on IT-platvormil juba avaldatud, eemaldatakse alates osalemise lõpetamise jõustumise kuupäevast.

Kui liikmesriik lõpetab ELi talendireservis osalemise esimese kahe aasta jooksul, kaasneb sellega kõigi asjakohaste kuni osalemise lõpetamise jõustumise kuupäevani liikmesriigile eraldatud liidu rahaliste vahendite tühistamine või tagasinõudmine. Kui liikmesriik lõpetab osalemise pärast teist osalemise aastat, kaasneb sellega selliste liidu rahaliste vahendite tühistamine või tagasinõudmine, mis on liikmesriigile eraldatud osalemise lõpetamise jõustumise kuupäevale järgnevas ajavahemikuks.

Sekretariaat teeb teabe liikmesriikide kohta, kes on teatanud oma kavatsusest ELi talendireservis osalemine lõpetada, riiklike kontaktpunktide toetusel IT-platvormil viivitamata kättesaadavaks.

Artikkel 4

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „osalev liikmesriik“ – ELi talendireservis osalev liikmesriik;
 - 2) „kolmandast riigist pärit töötaja“ – väljaspool liitu elav *füüsiline* isik, *kes on asjaomase osaleva liikmesriigi õigusnormide või tavade kohaselt saanud täisealiseks* ja kes ei ole liidu kodanik ELi toimimise lepingu artikli 20 lõike 1 tähenduses ja kes otsib liidus tööd;
 - 3) „kolmandast riigist pärit registreeritud töötaja“ – kolmandast riigist pärit töötaja, kes on registreerunud IT-platvormil kooskõlas artikliga 12;
-
- 4) „osalev tööandja“ – *tööandja, kelle seaduslik asukoht on osalevas liikmesriigis ja kelle vabad töökohad edastab IT-platvormile asjaomase tööandja asukohaliikmesriigi riiklik kontaktpunkt;*

- 5) ***„muu osalev üksus“ – rendiagentuur, eratööhõivebüroo või tööjõudu vahendav asutus, kelle vabad töökohad edastab IT-platvormile selle liikmesriigi riiklik kontaktpunkt, kus on muu osaleva üksuse seaduslik asukoht;***
- 6) „profiil“ – teave, mille kolmandast riigist pärit tööotsija esitab standardses andmevormingus, kui ta otsib tööd IT-platvormi kaudu;
- 7) „ühtne koordineeritud kanal“ – IT-teenus vabade töökohtade edastamiseks osalevatest liikmesriikidest IT-platvormile kooskõlas ühtse süsteemi ja vajaliku tehnilise taristuga;
- 8) ***„vaba töökoht“ – tasustatav töökoht, mis võimaldaks kolmandast riigist pärit tööotsijal, kes on välja valitud, astuda töösuhtesse osalevas liikmesriigis, kus osalev tööandja või muu osalev üksus asub ja kus kolmandast riigist pärit tööotsija üldjuhul töötama hakkab.***

II PEATÜKK

IT-SÜSTEEMI ÜLESEHITUS

Artikkel 5

ELi talendireservi IT-platvorm

1. Luuakse IT-platvorm, et hõlbustada kolmandatest riikidest pärit tööotsijate värbamist.
2. IT-platvorm hõlmab järgmist:
 - a) ühtne koordineeritud kanal, mis võimaldab osalevatel liikmesriikidel *edastada* vabad töökohad IT-platvormile;
 - b) tehniline taristu, mis võimaldab osalevatest liikmesriikidest edastatud vabad töökohad IT-platvormil vastu võtta;

- c) tehniline taristu kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiilide koondamiseks ja säilitamiseks;
- d) tehniline taristu, mis võimaldab riiklikel kontaktpunktidel, **osalevatel** tööandjatel **ja muudel** osalevatel **üksustel** otsida kolmandast riigist pärit registreeritud töötajaid ning mis võimaldab sellistel töötajatel otsida vabu töökohti;
- e) automaatse sobitamise vahend;
- f) turvaline sidekanal, mis võimaldab kolmandast riigist pärit registreeritud töötajatel ning **osalevatel** tööandjatel **ja muudel** osalevatel **üksustel** IT-platvormi kaudu suhelda **ja sinna dokumente üles laadida**.

3. *Automaatse sobitamise vahendi toimimisel juhindutakse mittediskrimineerimise, õiguspärasuse ja õigluse põhimõtetest ning see ei tohi põhjustada ebaõiglast kallutatust ega tavasid, mis on liidu või riigisiseste õigusnormidega keelatud.*
4. *Sekretariaat viib kahe aasta jooksul pärast IT-platvormi kasutuselevõttu läbi teostatavusuuringu, milles hinnatakse võimalust integreerida IT-platvormi mitu sobitamisalgoritmi.*
5. Komisjon võtab rakendusaktidega vastu tehnilised standardid, mida on vaja andmevahetuse, andmevormingute, sealhulgas Euroopa oskuste, kompetentside, kvalifikatsioonide ja ametite (ESCO) klassifikaatori jaoks ja **artikli 14 lõikeid 4, 5 ja 6 arvesse võttes** vabade töökohtade vormingute ning **artikleid 6, 11 ja 12 arvesse võttes** kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiilide jaoks. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 22 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.
6. Osalevad liikmesriigid ja sekretariaat tagavad riiklike süsteemide ja IT-platvormi tehnilise koostalitlusvõime. Sekretariaat tagab vajaduse korral liidese muude liidu tasandil pakutavate asjakohaste vahendite ja teenustega.

Artikkel 6

Isikuandmete töötlemine

1. Sekretariaat võib töödelda kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijate ning *osalevate* tööandjate *ja muude* osalevate *üksuste* isikuandmeid ainult sellises ulatuses, mida on vaja tema artikli 8 lõike 2 kohaste ülesannete täitmiseks. Sel eesmärgil isikuandmeid töödeldes tegutseb sekretariaat määruse (EL) 2018/1725 artikli 3 punktis 8 määratletud vastutava töötlejana.
2. Riiklikud kontaktpunktid võivad töödelda kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijate ning *osalevate* tööandjate *ja muude* osalevate *üksuste* isikuandmeid ainult sellises ulatuses, mida on vaja nende artikli 10 lõike 2 kohaste ülesannete täitmiseks. Sel eesmärgil isikuandmeid töödeldes tegutsevad riiklikud kontaktpunktid määruse (EL) 2016/679 artikli 4 punktis 7 määratletud vastutavate töötlejadena.

3. Kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijate profiilid peavad sisaldama tööotsija ees- ja perekonnanime, kontaktandmeid, sünniaega ja kodakondsust **või kodakondsusi**, teavet akadeemilise ja kutsekvalifikatsiooni, **vabatahtliku töö** kogemuse või töökogemuse, muude oskuste ja keeleoskuse kohta. ■

Kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijate profiilid võivad samuti sisaldada teavet selle kohta, millal kolmandast riigist pärit tööotsija on valmis tööd alustama ja milliseid liikmesriike ta eelistab.

4. Sekretariaat ja riiklikud kontaktpunktid teavitavad kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijaid ning **osalevaid** tööandjaid **ja muid** osalevaid **üksusi** nende isikuandmete töötlemisest, nende õigustest andmesubjektidena ning nende lõigete 5 ja 6 kohastest õigustest.
5. Käesoleva määruse kohaselt IT-platvormil registreeritud või sellele edastatud isikuandmed indekseeritakse, säilitatakse ja tehakse seal kättesaadavaks üksnes otsingu ja sobitamise eesmärgil. Kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijatel on õigus **oma isikuandmeid redigeerida või kustutada või** oma isikuandmetele juurdepääsu piirata.

6. Kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiilid, *mida asjaomased töötajad ei ole ühe aasta jooksul avanud, eemaldatakse* ja isikuandmeid ei säilitata. *Sellistel juhtudel teavitatakse asjaomaseid töötajaid automaatselt üks kuu enne, et nende profiilid eemaldatakse, kui neid selle aja jooksul ei avata.* Kui profiilid on eemaldatud, võidakse jätkata piiratud hulga anonüümseks muudetud andmete säilitamist teadusuuringute ja statistika eesmärgil ning andmete ekstraktimiseks, et parandada ELi talendireservi toimimist.
7. Sekretariaat teeb kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiilides sisalduvad ning osalevate tööandjate ja muude osalevate üksuste vabade töökohtade andmed IT-platvormil otsinguteks ja sobitamiseks kättesaadavaks.
8. Kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiilides sisalduvad andmed on kättesaadavad ainult *osalevatele* tööandjatele *ja muudele* osalevatele *üksustele* ning riiklikele kontaktpunktidele. Vabade töökohtade andmed on kättesaadavad kolmandast riigist pärit registreeritud töötajatele ja riiklikele kontaktpunktidele.

9. *Lõikes 4 osutatud andmeid tööotsija eelistatava liikmesriigi kohta on artikli 16 kohase sobitamise eesmärgil keelatud töödelda.*
10. Komisjon võtab rakendusaktidega vastu täiendavad sätted töödeldavate ning vabade töökohtade andmetesse ja kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijate profiilidesse lisatavate isikuandmete ning vastutavate töötajate kohustuste kohta, sealhulgas normid, millega reguleeritakse volitatud töötaja või volitatud töötajate võimalikku kasutamist, samuti isikuandmete juurdepääsu tingimuste kohta ja selle kohta, millised on kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijate võimalused IT-platvormil juurdepääsu oma isikuandmetele piirata. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 22 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

III PEATÜKK JUHTIMINE

Artikkel 7 Struktuur

ELi talendireserv koosneb järgmisest:

- a) sekretariaat,
- b) juhtrühm,
- c) riiklikud kontaktpunktid.

Artikkel 8 Sekretariaat

1. Komisjon tagab sekretariaaditeenused.

2. Sekretariaadi ülesanne on:

- a) tagada ELi talendireservi üldine haldamine, sealhulgas ELi talendireservi tegevuse kavandamine ja koordineerimine, ***samuti sellealase üldsuse teadlikkuse suurendamine kommunikatsioonitegevuse ja teavituskampaaniate kaudu***;
- b) luua IT-platvorm ja sellega seotud IT-teenused, mida on vaja platvormi toimimiseks, ning neid hallata, eelkõige kasutades võimaluse korral liidu tasandil olemas olevat tehnilist taristut;
- c) avaldada IT-platvormil artikli ***3 lõikes 1, artikli 3 lõike 2 viiendas lõigus***, artikli 9 lõikes 5, artikli 10 lõike 2 punktis i, artikli ***12 lõikes 4***, artikli 14 lõikes 2, artikli 15 lõikes 2 ***ja artikli 17 lõike 1 teises lõigus*** osutatud asjakohase teabe;
- d) kutsuda kokku ja valmistada ette juhtrühma koosolekud;

- e) koguda asjakohaseid andmeid ELi talendireservi toimimise seireks vastavalt artiklile 20;
- f) kutsuda korrapäraselt kokku artikli 10 lõikes 3 osutatud riiklike kontaktpunktide võrgustiku kohtumised.

Sekretariaat esitab juhtrühmale igal aastal artikli 20 lõigetes 1 ja 4 osutatud andmed. Kui sellised andmed sisaldavad isikuandmeid, muudetakse need anonüümseks.

Artikkel 9

Juhtrühm

1. Juhtrühmas on järgmised liikmed:

- a) ***kaks esindajat igast osalevast liikmesriigist, kellest üks on tööhõive- ja teine sisserändeekspert;***

- b) kaks komisjoni esindajat;*
- c) kuus liidu tasandi sektoriüleste sotsiaalpartnerite esindajat, kusjuures ametiühingud ja tööandjate organisatsioonid on võrdselt esindatud.*

Hääleõigus on üksnes esimese lõigu punktides a ja b osutatud liikmetel.

- 2. Juhtrühma koosolekutele võib kutsuda eksperdi Euroopa Parlamendist. Vajaduse korral võivad juhtrühma koosolekul osaleda ka täiendavad komisjoni esindajad.*
- 3. Juhtrühma koosolekutele võib kutsuda oma seisukohti esitama liidu organite ja asutuste esindajaid, rahvusvaheliste organisatsioonide esindajaid, talendipartnerluses või kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitlevates kahepoolsetes kokkulepetes või riiklikes raamistikes osalevate kolmandate riikide esindajaid ning muude asjaomaste sidusrühmade esindajaid.*

4. *Juhtrühma liikmeteks on üksnes osalevate liikmesriikide esindajad. Nende liikmesriikide esindajad, kes ei osale ELi talendireservis, võivad osaleda juhtrühma koosolekutel vaatelejatena.*
5. *Lõike 1 punktis c osutatud esindajad allkirjastavad kirjaliku avalduse, milles nad kinnitavad, et neil puudub huvide konflikt. Sekretariaat avaldab need avaldused ja nende ajakohastatud versioonid IT-platvormil.*
6. ■ Juhtrühma ülesanded on järgmised:
- a) toetada sekretariaati artiklis 14 osutatud kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelu koostamisel;
 - b) *hõlbustada parimate tavade vahetamist osalevate liikmesriikide vahel seoses rüügipõhiste või piirkondlike kohandustega, mida nad teevad kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelus vastavalt artikli 15 lõikele 1;*

- c) toetada sekretariaati ELi talendireservi tegevuse kavandamisel ja koordineerimisel;
- d) hõlbustada artiklis 20 osutatud ELi talendireservi seireks vajalike andmete kogumist;
- e) **vahetada** kiirendatud sisserändemenetluse rakendamisega **seotud parimaid tavasid**, et lihtsustada kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate värbamist vastavalt artiklile 19.
- f) **toetada sekretariaati seoses ELi talendireservi alase teadlikkuse suurendamisega, nagu on osutatud artikli 8 lõike 2 punktis a.**

7. Juhtrühm tuleb kokku kaks korda aastas ning konkreetse vajaduse korral. Koosolekuid kutsub kokku ja juhatab sekretariaat.

Artikkel 10

Riiklikud kontaktpunktid

1. Iga osalev liikmesriik määrab **üksuse, mis toimib tema** riikliku kontaktpunktina. Osalevad liikmesriigid tagavad, et **nende riiklik kontaktpunkt koosneb** asjaomaste **riiklike** asutuste tööhõive- ja sissereändeekspertidest. **Asjakohasel juhul** võib riiklik kontaktpunkt **lõikes 2 sätestatud ülesannete täitmise usaldada muudele riiklikele pädevatele asutustele.**
2. Riikliku kontaktpunkti ülesanne on:
 - a) hõlbustada IT-platvormi toimimist riiklikul tasandil;
 - b) **avaldata** vabad töökohad IT-platvormil ühtse koordineeritud kanali kaudu **kooskõlas artikli 13 lõikega 2** ;
 - c) **eemaldada IT-platvormilt vabad töökohad vastavalt artikli 13 lõikele 12 ja kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiilid vastavalt artikli 11 lõike 2 teisele lõigule pärast seda, kui riiklikud pädevad asutused on edastanud asjakohase teabe;**

- d) teavitada *kohaldataval juhul* sekretariaati *kõigist riigipõhistest* kohandustest kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelus vastavalt artikli 15 lõike 1 teisele, kolmandale ja neljandale lõigule;
- e) pidada ■ :
- i) osalevate *tööandjate ja muude osalevate üksuste registrit*;
 - ii) *selliste tööandjate ja muude üksuste registrit, kes on ELi talendireservist alaliselt välja jäetud või kelle juurdepääs ELi talendireservile on keelatud või peatatud*;
- f) *kontrollida punkti e alapunktis ii osutatud registrit enne vaba töökoha IT-platvormil avaldamist ja keelduda andmast IT-platvormile juurdepääsu tööandjatele või muudele üksustele, kes on huvitatud ELi talendireservis osalemisest, kui nad on sellesse registrisse kantud või muu teabe põhjal, mis käsitleb asjaomase liidu või riigisiseste õigusnormide ja tavade kindlaks tehtud rikkumist*;

- g) *jagada punkti e alapunktis i osutatud registrit juhtrühmaga, ja kui osalev liikmesriik nii otsustab, jagada seda registrit asjaomaste riiklike asutustega;*
- h) *teha punkti e alapunktis i osutatud register üldsusele kättesaadavaks, kui osalev liikmesriik nii otsustab;*
- i) *jätta osalevad tööandjad või muud osalevad üksused ELi talendireservist välja või peatada nende juurdepääs sellele ning eemaldada asjaomased vabad töökohad IT-platvormilt kooskõlas artikli 13 lõigetega 8 ja 9;*
- j) *anda sekretariaadile artikli 17 lõike 1 teise lõigu kohast teavet ja asjakohaseid andmeid artiklis 20 osutatud ELi talendireservi seireks;*
- k) *anda kolmandast riigist pärit registreeritud töötajatele, kes on valitud ELi talendireservis avaldatud vabale töökohale, ning osalevatele tööandjatele ja muudele osalevatele üksustele konkreetset teavet kooskõlas artikli 17 lõikega 2.*

3. Kui sekretariaat kutsub artikli 8 lõike 2 punkti f kohaselt kokku kõigi osalevate liikmesriikide riiklike kontaktpunktide võrgustiku kohtumise, kohtuvad riiklike kontaktpunktide esindajad käesoleva määruse rakendamisega seotud teabe ja parimate tavade vahetamiseks.

IV PEATÜKK

KOLMANDAST RIIGIST PÄRIT TÖÖTSIJATE REGISTREERIMINE NING TÖÖANDJATE *JA MUUDE ÜKSUSTE* OSALEMINE ELI TALENDIRESERVIS

Artikkel 11

Kolmandast riigist pärit töötajate registreerimine ja juurdepääs

1. Kolmandast riigist pärit töötajad võivad luua Europassi profiili loomise funktsiooni abil oma profiili, et registreeruda IT-platvormil. *Otselingsid IT-platvormile võib avaldada muude asjakohaste vahendite veebisaitidel.*

2. IT-platvormil registreerumiseks peavad kolmandast riigist pärit töötajad kinnitama, et nende suhtes ei ole tehtud kohtu- või haldusotsust, millega keelatakse mõnda liikmesriiki sisenemine või seal viibimine vastavalt asjaomase liikmesriigi õigusele, ning nende suhtes ei kehti liidu territooriumile sisenemise keeld, nagu on osutatud direktiivis 2008/115/EÜ.

Selliste kolmandat riigist pärit registreeritud töötajate profiilid, kes esitasid esimeses lõigus osutatud kinnitust andes valeandmeid, eemaldatakse IT-platvormilt pärast seda, kui riiklikud pädevad asutused on edastanud vastava teabe. Kolmandast riigist pärit töötajad võivad luua uue profiili, kui kohtu- või haldusotsus või sisenemiskeeld enam ei kehti.

3. Kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiilid on nähtavad *osalevatele* töötajatele *ja muudele* osalevatele üksustele.

Artikkel 12

Teave talendipartnerluses ning *kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitlevas kahepoolses kokkuleppes või riiklikus raamistikus* osalemise kohta

1. Kolmandast riigist pärit töötajad, kes on saanud talendipartnerluse või *kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitleva kahepoolse kokkuleppe või riikliku raamistiku raames konkreetset toetust* ■ , võivad selle oma profiilis ära märkida.

2. *Lõike 1 kohaldamiseks töötatakse IT-platvormil välja koosõlas artikli 5 lõikega 5 kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiili lisatav märke (edaspidi „märke“).*

Kolmandast riigist pärit töötajad, kes märgivad ära oma osalemise mõnes lõikes 1 osutatud talendipartnerluses, kokkuleppes või raamistikus, esitavad märkes järgmise teabe:

- a) talendipartnerluse, kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitleva kahepoolse kokkuleppe või riikliku raamistiku nimi ning*
- b) punkti a kontekstis läbitud koolituse üksikasjad, sealhulgas koolituse teema, kestus ja arendatud oskuste liik, sealhulgas asjakohane keeleoskus.*

Kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiili juurde võib lisada esitatud teavet tõendavad dokumendid, kui need on olemas. Kolmandast riigist pärit töötajad võivad esitada ka muu teabe, mida peetakse värbamise seisukohast asjakohaseks.

3. *Märke on nähtav IT-platvormil olevas kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijate profiilis ja selles täpsustatakse, et see on mõeldud üksnes teavituseks ELi talendireservi raames ning ei kujuta endast selliste oskuste ja kvalifikatsioonide, mida kolmandast riigist pärit tööotsija võib olla arendanud lõikes 1 osutatud talendipartnerluses, kokkuleppes või raamistikus osalemise kaudu, ametlikku tunnustamist ega valideerimist. Kõnealune märg ei piira riiki sisenemise ja seal elamise õigusi.*
4. *Sekretariaat avaldab IT-platvormil talendipartnerluses osalevate kolmandate riikide ja liikmesriikide loetelu. Sekretariaat avaldab IT-platvormil ka kolmandates riikides oskuste arendamist ja valideerimist käsitlevate kahepoolsete kokkulepete ja riiklike raamistike loetelu, sealhulgas kõnealustes kokkulepetes ja raamistikes osalevate kolmandate riikide loetelu, ning teabe nende kokkulepete ja raamistike raames antava konkreetse toetuse kohta, mille osalevad liikmesriigid on otsustanud ELi talendireserviga siduda.*

Artikkel 13

Tööandjate *ja muude üksuste* osalemine ELi talendireservis

1. ELi talendireservis osalemisest huvitatud tööandjad *ja muud üksused* taotlevad oma asukohaliikmesriigi riiklikult kontaktpunktilt, et see *avaldaks* nende vabad töökohad IT-platvormil.
2. Riiklikud kontaktpunktid *avaldavad* IT-platvormil vabad töökohad, mis:
 - a) kuuluvad artiklis 14 sätestatud kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelusse ja on hõlmatud artikli 15 lõike 1 kohaselt kõnealusesse loetelusse tehtud riigipõhiste kohandustega või kuuluvad nende vabade töökohtade hulka, mis on seotud *IT-platvormil loetletud talendipartnerluse või kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitleva kahepoolse kokkuleppe või riikliku raamistikuga*;

- b) on avatud kolmandast riigist pärit töötajate värbamiseks, ilma et see piiraks liidu kodanike eelistamise põhimõtet, kui see on riigisisese õiguse alusel kohaldatav.

3. Vabade töökohtade IT-platvormil avaldamisel ei edasta riiklikud kontaktpunktid:

- a) *töökohapõhise õppega ja praktikaga seotud vabu töökohti;*
- b) *selliste tööandjate ja muude üksuste vabu töökohti, kes on kantud artikli 10 lõike 2 punkti e alapunktis ii osutatud registrisse.*

4. IT-platvormil avaldatud vabade töökohtade puhul avaldatakse vähemalt järgmine teave:

- a) *selle tööandja nimi ja kontaktandmed, kellega kolmandast riigist pärit töötaja astuks otsesesse töösuhtesse, ning muu osaleva üksuse nimi ja kontaktandmed;*
- b) *ametijuhend;*
- c) *töölepingu kestus ja*
- d) *tavapärane töökoht.*

5. *IT-platvormil avaldatud vabade töökohtade puhul võidakse avaldada lisateavet, näiteks pakutav algne palk või palgavahemik.*
6. *Lisaks lõikes 4 osutatud teabele võivad osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused esitada lisateavet, et tutvustada kolmandast riigist pärit tööotsijatele ettevõtet, sealhulgas sektorit, kus ettevõtte tegutseb, esitada ettevõtte tegevuse lühikirjelduse, ning kui see on asjakohane, ettevõtte registreerimisnumbri.*

7. ***Osalevad*** tööandjad ***ja muud*** osalevad ***üksused järgivad kohaldataval juhul*** asjakohaseid liidu ja riigisiseseid õigusnorme ja tavasid, ***mis käsitlevad*** kolmanda riigi kodanike ***kaitset*** ebaõiglase värbamise, nõuetele mittevastavate töötingimuste, diskrimineerimise, ***halva kohtlemise ja inimkaubanduse eest. Osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused täidavad ka kohaldatavaid kollektiivlepinguid, mis kaitsevad kolmanda riigi kodanike õigust ühinemisvabadusele ja kollektiivläbirääkimistele.*** Osalevad liikmesriigid võivad kooskõlas liidu õigusega kehtestada tööandjate ***ja muude üksuste*** ELi talendireservis osalemisele täiendavaid tingimusi, et tagada vastavus muudele asjakohastele riiklikele tavadele, kollektiivlepingutele ning ILO põhimõtetele ja suunistele, ***näiteks selle õiglase värbamise üldpõhimõtetele ja tegevussuunistele.***
8. ***Kui riiklik pädev asutus teeb kindlaks, et osalev tööandja või muu osalev üksus ei täida lõikes 7 osutatud kohustusi ja tingimusi, teatab ta sellest asjaomasele riiklikule kontaktpunktile.***

Esimeses lõigus osutatud teate saamisel peatab riiklik kontaktpunkt asjaomase osaleva tööandja või muu osaleva üksuse juurdepääsu IT-platvormile ja eemaldab IT-platvormilt tema vabad töökohad. Sellisel juhul ei ole osaleval tööandjal või muul osaleval üksusel lubatud IT-platvormi kasutada, sealhulgas muude osalevate üksuste kaudu.

Kui riiklik pädev asutus teatab riiklikule kontaktpunktile, et asjaomase tööandja või muu üksuse poolt esimeses lõigus osutatud kohustuste ja tingimuste täitmata jätmine on kõrvaldatud, lõpetab asjaomane riiklik kontaktpunkt IT-platvormile juurdepääsu peatamise.

9. *Erandina käesoleva artikli lõikest 8 võivad liikmesriigid otsustada jätta osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused, samuti ELi talendireservis osalemisest huvitatud tööandjad ja muud üksused ELi talendireservist alaliselt välja direktiivi 2011/36/EL artiklites 2, 3 ja 18a osutatud süütegude korral ning kuritegude korral, mis on seotud ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike töötamisega, nagu on sätestatud direktiivi 2009/52/EÜ artiklis 9 koostoimes kõnealuse direktiivi artikliga 3.*

Kui osalev liikmesriik teeb lõikest 8 erandi, teatab ta sellest asjaomast riiklikku kontaktpunkti.

Käesoleva lõike teises lõigus osutatud teate saamisel jätab riiklik kontaktpunkt tööandja või muu üksuse ELi talendireservist alaliselt välja ja kohaldataval juhul eemaldab IT-platvormilt nende vabad töökohad.

Kui tööandja või muu üksus on ELi talendireservis osalemisest alaliselt välja jäetud, ei ole tal lubatud IT-platvormi kasutada, sealhulgas muude osalevate üksuste kaudu.

10. *ELi talendireservi kasutamine on kolmandast riigist pärit tööotsijatele tasuta. Osalevad tööandjad ja muud osalevad üksused ei nõua kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijatelt värbamisprotsessiga seoses mingit tasu ega avalikustamata kulude kandmist ei enne värbamist ega ka pärast selle lõppu.*

11. ***Osalevate*** tööandjate ***ja muude*** osalevate ***üksuste*** töökohad on IT-platvormil nähtavad kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijatele.
12. ***Vabad töökohad eemaldatakse IT-platvormilt viivitamata järgmistel juhtudel:***
- a) ***osalev tööandja või muu osalev üksus esitab riiklikule kontaktpunktile taotluse eemaldada mõned või kõik oma vabad töökohad;***
 - b) ***osalev tööandja või muu osalev üksus esitab riiklikule kontaktpunktile teate kooskõlas lõikega 13;***
 - c) ***ühe aasta jooksul ei ole vabale töökohale leitud sobivat kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijat;***

- d) *osaleva tööandja või muu osaleva üksuse juurdepääs peatatakse või ta jäetakse alaliselt välja;*
- e) *asjakohased kutsealad eemaldatakse pärast kohandusi, mis on tehtud kogu liitu hõlmavas töøjõupuudusega kutsealade loetelus kooskõlas artikliga 15.*

13. **Osalevad** tööandjad **ja muud** osalevad üksused märgivad IT-platvormil põhjendamatu viivitusega, et nad on konkreetsele vabale töökohale edukalt värvanud kolmandast riigist pärit registreeritud töötaja. Selliste kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiilid eemaldatakse IT-platvormilt.

Artikkel 14

Kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelu

1. Käesoleva määruse kohaldamise eesmärgil on lisas esitatud loetelu, mis sisaldab kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealaid Rahvusvahelise Töübüroo 2008. aasta rahvusvahelise ametite klassifikaatori (ISCO-08) neljanumbrilisel tasandil.

Komisjonil on õigus võtta artiklis 21 osutatud korras vastu delegeeritud õigusakte lisa muutmiseks seoses järgmisega:

- a) tööjõupuudusega kutsealad, millest riiklikud kontaktpunktid on sekretariaadile teatanud artikli 15 lõike 1 kolmanda ja neljanda lõigu kohaselt ja mis on märkimisväärset hulgal osalevates liikmesriikides ühised;

- b) kutsealad, mis annavad vahetu panuse *liidu konkurentsivõimesse ning* rohe- ja digipöördesse ning mis muutuvad tõenäoliselt veelgi olulisemaks.
2. Sekretariaat avaldab kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelu IT-platvormil.

Artikkel 15

■ Kohandused kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelus

1. Osalevad liikmesriigid võivad otsustada lisada loetellu tööjõupuudusega kutsealaid ISCO-08 neljanumbrilisel tasandil, et rahuldada oma konkreetseid tööturuvajadusi *ja täita oma poliitikaeesmärke*. Samuti võivad nad otsustada tööjõupuudusega kutsealaid kogu liitu hõlmavast loetelust välja jätta, kui kõnealused kutsealad ei vasta nende konkreetsetele *riikliku või piirkondliku tasandi* tööturuvajadustele *või nende poliitikaeesmärkidele*. Sellised riigipõhised kohandused mõjutavad vabade töökohtade sobitamist üksnes asjaomases liikmesriigis.

Riiklik kontaktpunkt teatab kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelus tehtud riigipõhistest kohandustest hiljemalt kolm kuud enne kuupäeva, millest alates asjaomane liikmesriik kavatseb ELi talendireservis osaleda, nagu on osutatud artikli 3 lõikes 1.

Riiklikud kontaktpunktid võivad teatada sekretariaadile kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelus tehtud edasistest riigipõhistest kohandustest ***iga kuue kuu järel***.

Kui lisa muudetakse kooskõlas artikli 14 lõike 1 teise lõiguga, teatavad riiklikud kontaktpunktid sekretariaadile kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelus tehtud riigipõhistest kohandustest kolme kuu jooksul.

2. Sekretariaat avaldab riiklike kontaktpunktide poolt teatatud, kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelus tehtud riigipõhised kohandused IT-platvormil.

Artikkel 16

Otsing ja sobitamine

1. Osalevad tööandjad **ja muud osalevad üksused** võivad otsida kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijate profiile **ja sobitada neid IT-platvormil avaldatud vabade töökohtadega.**
2. **Osalevad** tööandjad **ja muud** osalevad **üksused** võivad kasutada ■ IT-platvormil kättesaadavaid spetsiaalseid **filtreid**, et otsida selliste kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijate profiile, kes on esitanud artikli 12 lõikes 2 osutatud märkes teabe selle kohta, et nad on **saanud konkreetset toetust talendipartnerluse või kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitleva kahepoolse kokkuleppe või riikliku raamistiku raames.**

3. *Osalevatel tööandjatel ja muudel osalevatel üksustel* on juurdepääs automaatse sobitamise vahendi abil loodud soovitatud kolmandast riigist pärit registreeritud töötsijate profiilide loetelule, mis põhineb *kolmandatest riikidest pärit registreeritud töötsijate* oskuste, *pädevuse*, kvalifikatsiooni, töökogemuse *ja valmiduse* asjakohasusel vaba töökoha jaoks.
4. Kolmandast riigist pärit registreeritud töötsijad võivad otsida IT-platvormil vabu töökohti ja neil on juurdepääs automaatse sobitamise vahendi abil loodud soovitatud asjakohaste vabade töökohtade loetelule.

V PEATÜKK

TEABE ESITAMINE, *KAEBUSTE ESITAMISE HÕLBUSTAMINE* JA KIIRENDATUD SISSERÄNDEMENETLUSED

Artikkel 17

Teabe esitamine

1. Osalevad liikmesriigid teevad ELi talendireservi ja selle toimimisega seotud teabe kergesti kättesaadavaks, sealhulgas puuetega inimestele.

Sekretariaat teeb riiklike kontaktpunktide toel IT-platvormil kättesaadavaks järgmise teabe:

- a) teave **õiglaste** värbamis- ja **tööhõivemenetluste**, **sealhulgas** kvalifikatsioonide tunnustamise ja oskuste valideerimise kohta, **ning** elu- ja töötingimuste kohta osalevates liikmesriikides;
- b) **teave sisserändemenetluste, sealhulgas töötamise eesmärgil viisade ja elamislubade saamise menetluste kohta;**
- c) **teave kolmanda riigi kodanike õiguste ja kohustuste kohta, sealhulgas seoses juurdepääsuga olemasolevatele kaebuste esitamise ja õiguskaitsemehhanismidele, et tagada õiguskaitse tõhus kättesaadavus;**
- d) arusaadav selgitus kolmandast riigist pärit töötajatele selle kohta, et kui nende suhtes on tehtud kohtu- või haldusotsus, millega keelatakse mõnda liikmesriiki siseneda või seal viibida, või kui neile kehtib sisenemiskeeld, nagu on osutatud direktiivis 2008/115/EÜ, on neil keelatud liikmesriikide territooriumile siseneda ja seal viibida;

- e) *arusaadav selgitus selle kohta, et kolmandast riigist pärit töötajate ELi talendireservis registreerumine, artikli 12 lõikes 2 osutatud märke lisamine nende profiilidele või IT-platvormi kaudu vabale töökohale valimine ei taga, et antakse luba siseneda liikmesriikide territooriumile, et väljastatakse tööluba, viisa või elamisluba või et julgeolekukontrollid on tehtud;*
- f) *arusaadav selgitus selle kohta, et ELi talendireservi kasutamine on tasuta ja et tööandjad ei tohi nõuda kolmandast riigist pärit registreeritud töötajatelt värbamise eesmärgil tasu või avalikustamata kulude kandmist.*

2. **█** Riiklikud kontaktpunktid annavad **█** kolmandast riigist pärit registreeritud töötajatele, kes on valitud vabale töökohale, ning osalevatele tööandjatele ja muudele osalevatele üksustele konkreetset teavet, eeskätt järgmise kohta:

- a) **█** riiklikud sisserändemenetlused töötamise eesmärgil viisa ja elamisloa saamiseks, sealhulgas teave selle kohta, et tehakse julgeolekukontrollid;

- b) ■ perekonna taasühinemise menetlus ning pereliikmete õigused **ja kohustused**;
- c) ■ kolmanda riigi kodanike õigused ja kohustused, sealhulgas **seoses töötingimustega, maksustamisega**, juurdepääsuga sotsiaalhüvitistele, arstiabile, haridusele, eluasemele, **oskuste ja** kvalifikatsioonide tunnustamisele ning **olemasolevatele** kaebuste esitamise **ja õiguskaitsemehhanismidele**;
- d) **kolmanda riigi kodanike** integreerimist vastuvõtvast liikmesriigis hõlbustav **tegevus**, näiteks keelekursused, kutseharidus ja -õpe ning muud integratsioonimeetmed;
- e) **kooskõlas riigisisese tavaga riiklike pädevate tööhõive- ja sisserändeasutuste kontaktandmed ning** olemasolu korral **nende riiklike pädevate** organisatsioonide kontaktandmed, kes pakuvad **kolmanda riigi** kodanikele värbamisjärgset abi, **nagu ametiühingud, tööandjate organisatsioonid ja kaubanduskojad**;

f) asjakohasel juhul puuetega seotud tugiteenused ja mõistlike abinõude pakkumine kooskõlas nõukogu direktiiviga 2000/78/EÜ³⁴;

g) asjakohasel juhul kolmanda riigi kodanike tööturule integreerimist toetavate muude asjaomaste riigi tasandi asutuste kontaktandmed.

3. *Riiklikud kontaktpunktid vastutavad vajaduse korral lõigetes 1 ja 2 osutatud teabe ajakohastamise eest.*

4. **█** *Riiklikud kontaktpunktid võivad otsustada esitada lõikes 2 osutatud teabe digivahendeid kasutades automaatses ja standardvormingus, sealhulgas viidates olemasolevatele teabeallikatele.*

³⁴ *Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2000/78/oj>).*

Artikkel 18

Kaebuste esitamise hõlbustamine

1. Kolmandast riigist pärit *registreeritud töötsijatel on kooskõlas riigisisese õigusega* toimiv *juurdepääs olemasolevatele kaebuste esitamise* mehhanismidele. Kui osalevad tööandjad *või muud osalevad üksused* rikuvad *mõnda* artikli 13 lõikes 7 sätestatud kohustust ■ , on *kolmandast riigist pärit* registreeritud töötsijatel *või nende esindajatel õigus teatada rikkumisest riiklikule kontaktpunktile või* esitada *kooskõlas riigisisese õigusega kaebus riiklikele pädevatele asutustele.*
2. Kui *lõike 1 kohaselt* teatatakse rikkumisest *riiklikule kontaktpunktile, edastab riiklik kontaktpunkt selle teabe riiklikele pädevatele asutustele.*

Artikkel 19

Kiirendatud sisserändemenetlused

■ Osalevad liikmesriigid võivad *kooskõlas riigisisese õigusega* teha otsuse kehtestada kiirendatud sisserändemenetlused, mis võimaldavad ELi talendireservis avaldatud vabale töökohale valitud kolmandast riigist pärit registreeritud töötsijaid kiiremini värvata.

■

VI PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 20

Seire *ja tagasiside*

1. Sekretariaat seirab korrapäraselt ELi talendireservi tulemuslikkust *ja kulutõhusust*. Eelkõige kogutakse andmeid järgmise kohta:
 - a) kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiilide arv ja liik;
 - b) osalevate tööandjate ja muude osalevate üksuste arv ja liik;*
 - c) IT-platvormil *avaldatud* vabade töökohtade arv ja liik;

- d) IT-platvormi külastuste arv;
- e) ELi talendireservi kaudu hõlbustatud tööleidmiste arv ja liik;
- f) **artikli 12 lõikes 2 osutatud märget sisaldavate kolmandast riigist pärit registreeritud töötajate profiilide** arv;
- g) selliste **tööleidmiste** arv, mida on **IT-platvormi** kaudu vahendatud talendipartnerluste, **kolmandas riigis oskuste arendamist ja valideerimist käsitlevate** kahepoolsete kokkulepete **või riiklike raamistike** raames;
- h) **ELi talendireservist värvatud, kolmandast riigist pärit töötajate oskuste ja kvalifikatsioonide tase.**

2. Sekretariaat korraldab andmete kogumise koostöös väljakujunenud statistiliste mõistete ja määratlustega ning vahetab teavet ja andmeid komisjoniga, et tagada käesoleva määruse alusel kogutud andmete kvaliteet ning teha Euroopa statistikat ja tagada selle kvaliteet.

3. Sekretariaat kogub lõikes 1 osutatud andmeid riiklike kontaktpunktide ja juhtrühma toetusel.
4. ***Sekretariaat seirab korrapäraselt ELi talendireservi toimimist, võttes arvesse kolmandast riigist pärit registreeritud tööotsijatelt ning osalevatelt tööandjatelt ja muudelt osalevatelt üksustelt ning kodanikuühiskonna organisatsioonidelt, eelkõige kolmanda riigi kodanikega, sealhulgas puuetega inimestega töötavatelt organisatsioonidelt saadud tagasisidet ja nende kogemusi.***

Artikkel 21

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.

2. Artikli 14 lõikes 1 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile viieks aastaks ... [alates käesoleva määruse jõustumisest]. Komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne viieaastase tähtaja möödumist. Volituste delegeerimine pikeneb automaatselt samaks ajavahemikuks, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament või nõukogu esitab selle kohta vastuväite hiljemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppemist.
3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 14 lõikes 1 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.
6. Artikli 14 lõike 1 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavastegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle kohta vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 22

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

Artikkel 23

Aruandlus

Komisjon esitab **31. detsembriks 2031** ja seejärel iga viie aasta tagant Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele aruande käesoleva määruse kohaldamise kohta.

Aruandes hinnatakse eelkõige käesoleva määruse tulemuslikkust tööjõu- ja oskuste puuduse käsitlemisel osalevates liikmesriikides ning värbamisprotsessi tulemuslikkust, sealhulgas õiglaste värbamistavade ning heade ja õiglaste töötingimuste austamise tagamisel.

Artikkel 24

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja ■ liikmesriikides vahetult kohaldatav kooskõlas aluslepingutega.

...

Euroopa Parlamendi nimel

president

Nõukogu nimel

eesistuja

LISA

Kogu liitu hõlmava tööjõupuudusega kutsealade loetelu

ISCO-08 kood	Kutseala
2142	Ehitusinsenerid
2151	Elektriinsenerid
2211	Üldarstid
2212	Eriarstid
2221	Õendusala tippspetsialistid
2411	Raamatupidajad
2511	Süsteemianalüütikud
2512	Tarkvara arendajad
2513	Veebi- ja multimeediaarendajad
2514	Rakenduste programmeerijad
2519	Tarkvara ja rakenduste arendajad ning analüütikud, mujal liigitamata
3113	Elektrotehniliste alade tehnikud
3221	Hooldusõed
5120	Kokad
5131	Ettekandjad ja kelnerid

5321	Hooldajad
7112	Müürsepad jms töölised
7114	Betoonijad, betoonpindade viimistlejad jms alade töölised
7115	Puusepad
7121	Katusekatjad
7123	Krohvijad
7126	Torulukksepad
7127	Õhukonditsioneeride ja külmutusseadmete mehaanikud
7212	Keevitajad ja leeklõikajad
7213	Lehtmetsa töötajad
7214	Metallkonstruktsioonide valmistajad ja montöörid
7223	Tööpinkide seadistajad
7231	Mootorsõidukite mehaanikud ja lukksepad
7233	Põllumajandus- ja tööstusmasinate mehaanikud ning lukksepad

7411	Ehituselektrikud
7412	Elektriseadmete mehhaanikud ja paigaldajad
7511	Liha- ja kalatöötledajad jms töölised
8331	Bussi- ja trammijuhid
8332	Veoautojuhid
9112	Abilised ning koristajad kodudes, hotellides jms asutustes
3119	Füüsika-, keemia-, inseneriteaduse jms alade tehnikud, mujal liigitamata
2143	Keskkonnateaduste insenerid
2133	Keskkonnakaitse tippspetsialistid
2145	Keemiainsenerid
2144	Mehaanikainsenerid
3115	Masinaehitustehnikud
2141	Tööstus- ja tootmisinsenerid
